

SZAVATOSSÁG ÉS TERMÉKFELELŐSSÉG A LICENCIASZERZŐDÉSBEN AZ EGYETEM MINT LICENCIAADÓ SZEMSZÖGÉBŐL¹

1. Bevezetés

A szerzők jelen tanulmánya az egyetemi szellemi tulajdonnal foglalkozó tanulmányorozat részét képezi.² A közfinanszírozású kutatóhelyeknek a kutatás-fejlesztési eredmények és a hozzájuk fűződő szellemi tulajdon megalkotásában való kulcsszerepét illetően örvendetes szakmai egyetértés tapasztalható. Egyre inkább látszik azonban az is, hogy az ilyen intézményekben (a továbbiakban az egyszerűség kedvéért ezekre „egyetemként” hivatkozunk) keletkező szellemi tulajdon védelme és menedzselése során különös körütekintéssel kell eljárni, és alkalmazni a rendelkezésre álló jogszabálykincset. Lehetséges, hogy az egyetemi szellemi tulajdon zökkenőmentesebb védelme érdekében a jelenlegi normaanyagot célszerű lenne módosítani vagy kiegészíteni, anélkül azonban, hogy a szellemi tulajdon megalkotásában és hasznosításában érdekelt többi szereplő érdekei sérelmet szenvednének.

Az egyetemi–ipari kapcsolatok legintenzívebb pontja a technológia átadása, a technológiatranszfer. A technológia átadása igen gyakran két nevesített szerződéssel történik: a jelen tanulmány címe szerinti licenciaszerződéssel³ és a találmányátruházási szerződéssel. A két szerződés nagyon sok mindenben különbözik egymástól, ezek összevetése nem tartozik a jelen munka tárgyához, ahogyan a licenciaszerződés sok olyan klauzulájának vizsgálata sem, amelyek a szerzők megítélése szerint nem olyan nagy mértékben hordozzák magukon az egyetem mint különös szellemi tulajdon-kibocsátó speciális következményeit. Van azonban egy jogintézmény, amely a jogviták elkerülése érdekében igen különleges figyelmet érdemel, ez pedig jelen van mind a licenciaszerződésben, mind a találmányátruházási szerződésben: a szavatosság és az általunk ezzel (lehet, hogy vitatható módon) együtt kezelt termékfelelősség. A licenciadó ugyanis (diszpozitív) kellék- és jogszavatossággal tartozik a hasznosításra átengedett szabadalomban foglalt műszaki információért. Termék-

¹ Dr. Molnár István: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, PhD-hallgató; dr. Mezei Péter, PhD, a Szegedi Tudományegyetem Összehasonlító Jogi Intézetének egyetemi adjunktusa. Ezúton fejezzük ki köszönetünket dr. Németh Gábornak a munkához nyújtott hasznos tanácsokért.

² Molnár István–Németh Gábor: Egyetemi szellemi tulajdon-védelem és ipari kapcsolatok a nyílt innovációs közegben: Open Access vagy monopóliumok? Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 4 (114.) évf., 5. sz. 2009. október, p. 5–26.

³ A licenciaszerződés speciális, „atipikus” jellegét már régen felismerték. Lásd: Dieter Strauder: Zivilrechtliche Probleme des Patentlizenzvertrages. Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, 1982. 5. sz., p. 342. A licenciaszerződés atipikus jellegének tudományos kifejtését lásd részletesen: Papp Tekla: Atipikus szerződések. Lectum Kiadó, Szeged, 2009, p. 133–143.

felelősség csak a termék gyártójánál állapítható meg, a tanulmányban ismertetjük, hogy álláspontunk szerint lehetnek-e ennek a licenciadónál realizálódó következményei. Az egyetemspecifikus problémát az jelenti, hogy – eléggé eltérően az ipari licenciadóktól – az egyetemen rendszerint olyan, alapkutatásból származó találmányok keletkeznek, amelyeknek a terméké váló fejlesztése során még nagyon sok a technológiai (műszaki) bizonytalanság és kockázat, ugyanígy jogi oltalomszerzésük során még sok jogi kockázat várható. A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Szt.) ennek ellenére a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvényben (a továbbiakban: régi Ptk.) megállapított szavatosságára hivatkozik azzal az eltéréssel, hogy ahol a Ptk. elállási jogkövetkezményt tesz lehetővé, ott a licenciatulajdonos felmondási jogot ad.⁴ A problémát az jelenti, hogy további részletszabályokat a törvények a licenciatulajdonoshoz fűződő szavatosság tartalmára és jogkövetkezményeire nézve nem állapítanak meg. Ezért az egyetemi és ipari partnerek licenciaszerződéskor vagy a törvényi norma mellett döntve az egyik félnek méltánytalanul hátrányos szavatossági és termékfelelősségi megoldást választanak (ha kizárják a szavatosságot, az a licenciatulajdonos ipari szereplő számára méltánytalan, ha a törvényi főszabályt választva az egyetemre teljes jog- és kellékszavatosságot rónak, az elfogadhatatlanul kockázatos és méltánytalan az egyetem számára, ráadásul a jogkövetkezmények érvényesíthetősége is kifejezetten bizonytalan), vagy a szakirodalomra és a polgári jog általános szabályaira támaszkodva bonyolult szerződéses részletszabályokat állapítanak meg. Az utóbbiak helytállósága végső soron csak a bíróságon derülhet ki, ráadásul a tárgyalási iterációs folyamat még inkább elnyújtja az egyébként sem kifejezetten rövid szerződéskötési időt. A találmányátruházási szerződések esetében még súlyosabb szavatossági teher van az átadó oldalán: a régi Ptk. alapvetően kógens, objektív felelősségi normái alkalmazandók. Egyetemi szellemi tulajdon átadásakor ez kezelhetetlen kockázatot jelent, a szavatosság szerződéses kizárása pedig jogellenes.

A szerzők a téma bemutatása és a fenti jogi probléma megoldása érdekében először áttekintik a szavatossági intézményrendszer fontosabb fogalmait, merítenek a szavatossági jogok tartalmára és jogkövetkezményeire vonatkozóan a szakirodalomból, ezúton is kiemelve *Lontai Endre* elévülhetetlen érdemeit a téma kutatásában.⁵ A hatályos jogot azzal a szándékkal tekintjük át Magyarországon és külföldön, hogy az előbb vázolt probléma megoldását használható modellel segítsük. A téma diszkuszióját kellékszavatosság, termékfelelősség és jogszatosság sorrendben végezzük el, ahol találtunk, ott néhány jogesetet is bemutatunk.⁶ Megvizsgáljuk annak a lehetőségét, hogy a licenciaszerződésekhez fűződő kellék- és jogszatosság tekintetében a jelenlegi törvényi főszabályt indokolt-e akként megfordíta-

⁴ 1995. évi XXXIII. törvény 28. § (1) és (2) bekezdés.

⁵ *Lontai Endre*: A licenciaszerződések alapvető kérdései. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1978.

⁶ A témát a szabadalmi licenciatulajdonosi alulértékeléssel mutatjuk be; csak ott térünk ki a know-how licenciatulajdonosi és a védjegylicenciatulajdonosi, ahol ez feltétlenül szükséges: nevezetesen a termékfelelősség bemutatásakor.

ni, hogy a szerződés csak külön kikötés esetén eredményezzen a licenciadó oldalán szavatossági kötelezettséget, továbbá, hogy indokolt-e a Ptk. általános szavatossági normája mellett speciális szabályban (kormányrendeletben vagy miniszteri rendeletben) rendezni a licencügyletekhez kapcsoló szavatosság és termékfelelősség tartalmát, illetve, hogy segítenének-e az EU gyakorlatában igen elterjedt ún. *modellszerződések* a licencügyletek szavatossági viszonyainak megnyugtató rendezésében.

2. A szavatossági fogalmak általános magánjogi meghatározásai

A jelen fejezet kizárólag néhány szavatossági és termékfelelősségi alapfogalom rövid, vázlatos ismertetésére törekszik. Mivel a jelen tanulmány egy rendkívül speciális témakörre világít rá, e definícióknak a szerepeltetése itt kizárólag a (részletes jogi tartalom nélküli) törvényi szabályozás bemutatását, illetve a szavatossági és termékfelelősségi jogkövetkezmények áttekintését szolgálja.⁷ A további érdemi fejezetekben természetesen a téma szempontjából releváns részletszabályokat is bemutatjuk. A magyar jog bemutatásakor és elemzésekor a hatályos (rég), illetve a hatálybalépés előtt álló új Ptk. rendelkezéseit⁸ egyaránt feldolgozzuk.

2.1. Kellékszavatosság

A klasszikus magyar magánjog szerint „a szavatosság az egyedileg meghatározott szolgáltatásnak jogi és fizikai kellékeiért fennálló tárgyi felelősség”.⁹ E mondat is kiválóan érzékelteti, hogy valamely kötelmi jogviszony kötelezettje kétféle szavatossági felelősséggel tartozhat: a dolog tárgyi („kellékszavatosság”), és a dolog jogi („jogszatosság”) hibátlanságáért.

A kellékszavatosság jogintézménye tehát annak biztosítására hivatott, hogy viszterhes szerződés esetén a kötelezett helytálljon a szolgáltatott dolog törvényben (például szabványokat tartalmazó jogszabályokban), illetve szerződésben meghatározott, a rendeltetésszerű használathoz, illetve (amennyiben erről a kötelezett tudott) a szerződéskötéssel elérni kívánt cél megvalósításához szükséges tulajdonságainak meglétéért, illetve hibátlanságáért.

⁷ Az alábbi esetkörök részletes tudományos kifejtését, illetve a kapcsolódó jogesetek jegyzékét illetően lásd Magyarország vonatkozásában: *Lontai*: i. m. (5), p. 234.; *Bíró György*: A kötelmi jog és a szerződés-tan közös szabályai. Novotni Kiadó, Miskolc, 1998, p. 400–428.; Németország vonatkozásában: *Erich Malzer*: Zur Haftung für vertragsmäßige Brauchbarkeit und zugesicherte Eigenschaften der Erfindung bei der Übertragung von Rechten aus dem Patentgesetz. Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, 1971, 3. sz. p. 96–101.; Palandt Bürgerliches Gesetzbuch, 62., neubearbeitete Auflage. Verlag C.H. Beck, München, 2003, p. 627–639.; *Volker Emmerich*: BGB-Schuldrecht – Besonderer Teil, 10., Völlig neubearbeitete Auflage. C.F. Müller Verlag, Heidelberg, 2003, p. 8–11., 22–50.; az Egyesült Államok vonatkozásában: *James J. White–Robert S. Summers*: Unifrom Commercial Code, Fifth Edition. West Group, St. Paul, 2000, 341–465.; *Jane Stapleton*: Restatement (Third) of Torts: Products Liability, and Anglo–Australian Perspective. Washburn Law Journal, 2000, p. 363–403.

⁸ 2009. évi CXX. törvény. Az elfogadott egységes szöveg a 2009. november 9-i állapot szerint elérhető az alábbi oldalon: http://www.irm.gov.hu/uj_polgari_torvenykonyv

⁹ *Szladits* idézetét lásd: *Bíró*: i. m. (7), p. 400.

Ez a helytállás objektív, vagyis kimentést nem tűrő felelősség, ami azt jelenti, hogy a nemzeti jogszabályok által biztosított szavatossági igények teljesítése ellen nincs lehetősége a kötelezettnek tiltakozni.¹⁰

a) *Hazánkban* a régi Ptk. a 305. §-ban tárgyalja a kellékszavatosság két esetkörét. Az első eset értelmében a kölcsönös szolgáltatásokat tartalmazó szerződés alapján „a kötelezett hibásan teljesít, ha a szolgáltatott dolog a teljesítés időpontjában nem felel meg a jogszabályban vagy a szerződésben meghatározott tulajdonságoknak”.¹¹ A második eset a szolgáltatott dolog szakszerűtlen összeszerelése esetére állapítja meg a felelősséget, amennyiben „a szerelés szerződéses kötelezettség, és azt a kötelezett vagy olyan személy végezte el, akinek magatartásáért a kötelezett felelős”. A régi Ptk. kiköti továbbá, hogy „a kötelezett felel akkor is, ha a szolgáltatott dolog összeszerelését a szerződésnek megfelelően a jogosult végezte el, és a szakszerűtlen összeszerelés a használati útmutató hibájára vezethető vissza”.¹² Az új Ptk. (2009. november 9-én, az államfői vétőt követően újra megtárgyalt és bizonyos módosításokkal ismét jóváhagyott megszövegezése szerinti) 5:141. §-a gyakorlatilag (ha formálisan nem is, de tartalmilag) mindenben megegyezik a korábbi rendelkezésekkel.

b) A kellékszavatosság német meghatározását a német polgári törvénykönyv (a továbbiakban: BGB)¹³ 434. §-a adja meg. Ez a fent említett magyar normákkal nagyjából megegyező képet mutat. A BGB három nagy esetkör között tesz különbséget, amelyek közül az első általánosságban rögzíti, hogy nem beszélhetünk hibás teljesítésről, amennyiben a kárveszély átszállásakor az adott dolog rendelkezik a felek által megállapított tulajdonságokkal. Amennyiben a felek nem állapodtak meg ilyen tulajdonságokról, hibás teljesítésről akkor beszélhetünk, amennyiben a dolog a) nem felel meg a szerződésben megjelölt alkalmazási célnak; avagy b) nem felel meg a szokásos alkalmazási célnak, illetve nem rendelkezik az adott dolognál bevett vagy elvárt tulajdonsággal.¹⁴ A BGB 434. § (2) bekezdése szerint ugyancsak kellékszavatosság keletkezik, amennyiben az eladó az adott dologhoz tartozó használati útmutatót/összeszerelési leírást (a BGB terminológiájában: montázst) nyújt hi-

¹⁰ Történeti érdekesség, hogy hazánkban a régi Ptk. 310. §-a – egészen a 2002. évi XXXVI. törvény 7. §-a által (2003. július 1-jei hatállyal) véghezvitt módosításig – a szavatossági jogokon felül érvényesíthető kártérítést szubjektív szankcióként alkalmazta (az azóta törölt mondatrész így szólt: „kivéve, ha a kötelezett bizonyítja, hogy a hibátlan teljesítés érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható”). E történeti sajátossággal összefüggésben lásd: *Bíró*: i. m. (7), p. 416–417.

¹¹ Régi Ptk. 305. § (1) bekezdés.

¹² Régi Ptk. 305. § (2) bekezdés, 1. mondat.

¹³ Bürgerliches Gesetzbuch, in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, ber. S. 2909, 2003, I S. 738) (BGBl. III 400-2).

¹⁴ A BGB 434. § (1) bekezdésének idevágó szövege szerint: „Die Sache ist frei von Sachmängeln, wenn sie bei Gefahrübergang die vereinbarte Beschaffenheit hat. Soweit die Beschaffenheit nicht vereinbart ist, ist die Sache frei von Sachmängeln,

1. wenn sie sich für die nach dem Vertrag vorausgesetzte Verwendung eignet, sonst

2. wenn sie sich für die gewöhnliche Verwendung eignet und eine Beschaffenheit aufweist, die bei Sachen der gleichen Art üblich ist und die der Käufer nach der Art der Sache erwarten kann.”

básan a vevőnek.¹⁵ Végül a (3) bekezdés a kellékszavatosság alá sorolja a hibás (nem szerződés szerinti, illetve nem szerződés szerinti mennyiségű) dolog nyújtását is.¹⁶

c) Az *Amerikai Egyesült Államokban* – összhangban az összehasonlító jogtan általános tételével, amely szerint a common law-országok magánjogi rendszere formáját és működését tekintve is érdemi és jelentős eltéréseket mutat a kontinentális, a jelen tanulmányban is vizsgált országok magánjogi (polgári jogi) szabályaitól – már a jogi terminológia terén is fontos különbségek fedezhetők fel. Ez konkrétan azt jelenti, hogy a „warranty” (a nemzetközi szakirodalom gyakran a „liability for technical operability” kifejezést használja a fogalom körülírására¹⁷) szót egyszerre több esetkör lefedésére is használják. A kellékszavatosság vonatkozásában egyrészt ismert az „implied warranty of fitness for a particular purpose” (vagy röviden „warranty of fitness”) kifejezés,¹⁸ amely a vevő speciális igényeiről tudó eladó irányában az értékesített dolog ezen igényeknek való megfeleléséért fennálló szavatossági kötelezettségét takarja.¹⁹ Ugyanígy említést érdemel az „implied warranty of merchantability” kifejezés,²⁰ amely a dolognak a szokásos célokra való alkalmazhatóságáért fennálló szavatosságot jelenti.²¹

¹⁵ A BGB 434. § (2) bekezdés eredetileg így szól: „Ein Sachmangel ist auch dann gegeben, wenn die vereinbarte Montage durch den Verkäufer oder dessen Erfüllungsgehilfen unsachgemäß durchgeführt worden ist. Ein Sachmangel liegt bei einer zur Montage bestimmten Sache ferner vor, wenn die Montageanleitung mangelhaft ist, es sei denn, die Sache ist fehlerfrei montiert worden.”

¹⁶ A BGB 434. § (3) bekezdésének eredeti szövege alapján: „Einem Sachmangel steht es gleich, wenn der Verkäufer eine andere Sache oder eine zu geringe Menge liefert.”

¹⁷ Vö.: *Jochen Pagenberg–Dieter Beier: Lizenzverträge / License Agreements*, 6., vollständig überarbeitet und erweiterte Auflage. Carl Heymanns Verlag, 2008, p. 397.

¹⁸ Ennek jogszabályi forrásául a Uniform Commercial Code (UCC) §2-315 szolgál. Eszerint „Where the seller at the time of contracting has reason to know any particular purpose for which the goods are required and that the buyer is relying on the seller’s skill or judgment to select or furnish suitable goods, there is unless excluded or modified under the next section an implied warranty that the goods shall be fit for such purpose.”

¹⁹ „A warranty – implied by law if the seller has reason to know of the buyer’s special purposes for the property – that the property is suitable for those purposes.” Lásd: *Black’s Law Dictionary, Abridged Eighth Edition*, ed. by *Bryan A. Garner*. Thompson West Publishing, 2005, p. 1320.

²⁰ „UCC §2-314 (1) Unless excluded or modified (§2-316), a warranty that the goods shall be merchantable is implied in a contract for their sale if the seller is a merchant with respect to goods of that kind. Under this section the serving for value of food or drink to be consumed either on the premises or elsewhere is a sale.

(2) Goods to be merchantable must be at least such as

(a) pass without objection in the trade under the contract description; and

(b) in the case of fungible goods, are of fair average quality within the description; and

(c) are fit for the ordinary purposes for which such goods are used; and

(d) run, within the variations permitted by the agreement, of even kind, quality and quantity within each unit and among all units involved; and

(e) are adequately contained, packaged, and labeled as the agreement may require; and

(f) conform to the promise or affirmations of fact made on the container or label if any.

(3) Unless excluded or modified (§2-316) other implied warranties may arise from course of dealing or usage of trade.”

²¹ „A warranty that the property is fit for the ordinary purposes for which it is used.” Lásd: i. m. (19), p. 1320–1321.

2.2. Jótállás (garancia)

A jótállás a szavatossággal szorosan összefüggő (a jelen tanulmányban egyébként nem tárgyalt), valamely szerződési kötelezettség hibátlan (maradékaltan) teljesítéséért fennálló, visszerhesen vállalt helytállási kötelezettség. A jótállás és a szavatosság között több lényeges elhatárolási körülmény ismert. Így egyrészt a kellékszavatosság a törvény előírásánál fogva terheli a kötelezettet, garanciát viszont saját döntése²² vagy jogszabály előírása alapján vállal a kötelezett.²³ Ebből következik az is, hogy jótállást valamely dolog eladóján felül más (például a gyártó) is vállalhat. Ezenfelül a garancia általában kiterjeszti, meghosszabbítja a törvényes kellékszavatossági időtartamot, esetleg a kellékszavatosság alatt érvényesíthető igények körét bővíti oly módon, hogy még a szerződés vagy jogszabály alapján meg nem határozott tulajdonságok hibátlanságáért is felelősséget keletkeztet. Sőt, a bizonyítási teher fordított jellegét is ki kell emelni, amely szerint szavatossági igény érvényesítésekor a (fogyasztónak nem minősülő) jogosultnak kell bizonyítania, hogy teljesítéskor a szolgáltatás hibás volt, jótállással (és fogyasztói szerződésben) érvényesített szavatosság esetén azonban a bizonyítási teher megfordítása folytán a jótállónak (a fogyasztói szerződés kötelezettjének) kell bizonyítania, hogy a hiba oka a teljesítés után keletkezett. A jótállás és a szavatosság viszonyát végső soron tehát az jellemzi, hogy a jótállás „többet kell, hogy adjon a fogyasztónak, mint a szavatosság”,²⁴ s ennyiben a kellékszavatossági igények garanciától függetlenül (az elévülési időn belül) érvényesíthetők, az ennél szélesebb jótállási kikötések viszont csak akkor, ha ezeket a kötelezett vállalta, vagy jogszabály kötelező jelleggel írja elő.²⁵

A jótállás jogszabályi kereteit hazánkban a régi Ptk. 248. §-a (valamint alapvetően hasonló tartalommal, némi pontosítást, illetve egyszerűbb tagolást alkalmazva az új Ptk. 5:154–156. §-a) tartalmazza. Ezek érdemi részletezése e helyütt szükségtelennek tűnik. Németor-

²² A szerződésben vállalt jótállás visszerhes jellegét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a garancia ellenértékét (a szerviz fenntartását, a szükséges infrastruktúra megteremtését) a kötelezett a termék vételárába beépíti. Ezzel tulajdonképpen a felek között egy világos kockázatközösség jön létre. A jótállás és a kellékszavatosság egymáshoz való viszonyát illetően lásd: *Bíró*: i. m. (7), p. 419–420.

²³ Hazánkban a régi Ptk. 248. § (1) bekezdésének első mondata jogszabályról is említést tesz, az új Ptk. ezt némileg megfordítva alapesetben [5:154. § (1) bekezdés] önkéntes vállalásként definiálja a jótállást, de az 5:154. § (3) bekezdése alapján továbbra is fenntartja, hogy jogszabály jótállás vállalását kötelezővé tegye. A BGB jogszabályi kényszeréről nem tesz említést.

²⁴ *Bíró*: i. m. (7), p. 420.

²⁵ Így a régi Ptk. 248. § (1) bekezdése szerint a „jótállás a jogosultnak a törvényből eredő jogait nem érinti”. Az új Ptk. minimális eltéréssel az 5:154. § (2) bekezdésben konkrétan szavatossági jogokról tesz említést. Lásd továbbá a BGB 443. § (1) bekezdését. Érdekes módon a BGB 443. § (2) bekezdése a minőség megőrzéséért vállalt garancia esetén a kellékszavatossági követeléseket a jótállásból eredezteti („soweit eine Haltbarkeitsgarantie übernommen worden ist, wird vermutet, dass ein während ihrer Geltungsdauer auftretender Sachmangel die Rechte aus der Garantie begründet”).

szágban a BGB 443. §-a képezi a garancia jogszabályi hátterét. Ennek alapján az eladó vagy egy harmadik személy (leginkább a gyártó) meghatározott tulajdonságért, illetve e tulajdonság meghatározott időtartamig való fennmaradásáért vállalhat garanciát. Az Amerikai Egyesült Államokban a jótállás kapcsán ugyancsak a „warranty” szót szokás használni.²⁶ Egészen pontosan – ezen kikötések kifejezett jellege folytán – az „express warranty” kifejezés a szerződésben világosan rögzített jog- és/vagy kellékszavatossági formulákon felül arra is tartalmazhat utalást, hogy milyen feltételek mellett lehet a hibás terméket visszaadni, kicserélni, avagy kijavítani.²⁷ Mindennapos gyakorlat, hogy az adásvételi szerződésekhez egy külön jótállási jegyet is csatolnak, amelyet ugyancsak – egyszerűen – „warranty”-ként²⁸ jelölnek.²⁹ Végül a szövetségi jog felhatalmazása alapján a tagállami jogszabályok „bennefoglalt jótállási feltételek” („implied warranty”) érvényesülését előírhatják tagállamuk területén.³⁰ A jelen tanulmány szempontjából a jótállás nem bír kifejezett jelentőséggel, csak elhatárolási céllal definiáltuk, a későbbiekben a kérdéssel, és a fent említett fogalmi sajátosságokkal nem foglalkozunk.

2.3. Termékfelelősség

Ahogy arra a magyar jogalkotó is utalt a termékfelelősségi törvény megalkotásakor,³¹ az áruforgalom biztonsága, a fogyasztók érdekvédelme, valamint a minőségi termékek előállítása miatt az általános kellékszavatossági előírásokhoz képest a hibás termékek által okozott kárért annak gyártóját indokolt az általánosnál szigorúbb, felróhatóságtól függetlenül

²⁶ A 15 U.S.C. Commerce and Trade, Chapter 50, §2301 (6) bekezdése alapján az írásos jótállás („written warranty”) az alábbiak szerint definiálható.

„The term ‘written warranty’ means

(A) any written affirmation of fact or written promise made in connection with the sale of a consumer product by a supplier to a buyer which relates to the nature of the material or workmanship and affirms or promises that such material or workmanship is defect free or will meet a specified level of performance over a specified period of time, or

(B) any undertaking in writing in connection with the sale by a supplier of a consumer product to refund, repair, replace, or take other remedial action with respect to such product in the event that such product fails to meet the specifications set forth in the undertaking, which written affirmation, promise, or undertaking becomes part of the basis of the bargain between a supplier and a buyer for purposes other than resale of such product.”

²⁷ A 15 U.S.C. Commerce and Trade, Chapter 50, §2301 (10) bekezdés értelmében a jogosult kijavítást, kicserélést, illetve a vételár megtérítését követelheti.

²⁸ Az UCC §2-313 (2) bekezdése világossá teszi, hogy a konkrét megnevezés (sem a „warranty”, sem a „guarantee” alkalmazása), vagyis a forma, nem feltétel a jótállás keletkezéséhez illetően.

²⁹ Ennek pontos formai követelményeit a 15 U.S.C. Commerce and Trade, Chapter 50, §2302 tartalmazza.

³⁰ Lásd: 15 U.S.C. Commerce and Trade, Chapter 50, §2301 (7) bekezdés.

³¹ Vö.: a termékfelelősségről szóló 1993. évi X. törvény (a továbbiakban: Tf-tv.) preambulumaival.

meglévő speciális³² felelősséggel terhelni. Ez a törekvés az európai integráció szintjén is megjelent.³³

a) Ennek megfelelően a magyar jogszabály szerint „a termék akkor hibás, ha nem nyújtja azt a biztonságot, amely általában elvárható, figyelemmel különösen a termék rendeltetésére, ésszerűen várható használatára, a termékkel kapcsolatos tájékoztatásra, a termék forgalomba hozatalának időpontjára, a tudomány és a technika állására”.³⁴ E törvényi megfogalmazás a polgári jog általános kellékszavatossági előírásait kiszélesítve lehetővé teszi, hogy még nagyobb biztonság mellett lehessen különféle termékeket tömegesen gyártani és értékesíteni.

b) A német termékfelelősségi törvény³⁵ 3. §-ából a magyar jogszabályból megismert körülmények közül csupán a tájékoztatás és a tudomány/technika állása kitételek hiányoznak, minden másban megegyeznek. Ez tehát annyit tesz, hogy a magyar jog szigorúbb követelményeket támaszt a gyártókkal szemben.

c) Az Amerikai Egyesült Államokban a termékfelelősség, e jogterület alapvető logikájából kiindulva (vagyis hogy a termék hibátlanságáért és biztonságáért nem kizárólag a vevővel szerződéses viszonyban álló eladó, hanem az adott terméket gyártó, de a vevővel közvetlen kapcsolatban nem álló cég is felel) a szerződési jog („*law of contracts*”) helyett a szerződésen kívüli károkozás különféle eseteit (a szabálysértéstől a klasszikus magánjogi esetekig) vegyítő tort-jogban („*law of torts*”) került elhelyezésre. Az irányadó jogforrási normát e téren a tagállami jogalkotóknak mintául szolgáló *Restatement (Third) of Torts: Product Liability* dokumentum jelenti. Ennek megfelelően a gyártó/eladó is felelősséggel tartozik az adott termék értékesítésekor kötött szerződésben kifejezetten rögzített termékfelelősségi kikötésekért („*express warranty*”), így például egy láncfűrész esetén azért, hogy az alkalmas favágásra. Ezen felül az Amerikai Egyesült Államokban a gyártó/eladó az adott termék szokásos célokra való alkalmazhatóságáért („*warranty of merchantability*”), valamint az érintett termék speciális igényeknek való megfelelésért („*warranty of fitness*”) is bennefoglalt felelősséggel tartozik. Ez utóbbi felelősségi formulák magukban foglalják az összes hasonló termékkel szemben támasztott valamennyi „általános” elvárást (így például azt, hogy a termék a rendeltetészerű célra való használat során nem jelent ésszerűtlen veszélyt a fogyasztóra nézve). Az ilyen és ehhez hasonló tulajdonságokért fennálló felelősséget azonban a gyártó/eladó kifejezett, speciális nyilatkozattal kizárhatja.

³² A Tf-tv. és a Ptk. közötti „*lex specialis derogat legi generali*” viszony kapcsán lásd a 13. § (2) bekezdést.

³³ Lásd: az 1999. május 10-i 1999/34/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel módosított a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló, 1985. július 25-i 85/374/EGK tanácsi irányelv.

³⁴ Tf-tv. 2. § (1) bekezdés.

³⁵ Gesetz über die Haftung für fehlerhafte Produkte, vom 15. Dezember 1989, zuletzt geändert durch Zweites Gesetz zur Änderung schadensersatzrechtlicher Vorschriften vom 19. Juli 2002 (BGBl. I S. 2674, 2679).

2.4. Jogszatatosság

Jogszatatosság alatt az átruházónak egy dolog tulajdonjogának megszerzésével kapcsolatos jogi hiánymentességért (korlátozásmentességért) való helytállási kötelezettséget értjük. A helytállás kétoldalú, ugyanis hagyományosan szavatolni kell a kötelezettnek az átruházáshoz fűződő korlátlan jogosultságát, illetve azt, hogy harmadik személynek nincs valamely, a tulajdonszerzést akadályozó vagy korlátozó joga.

a) A régi Ptk. erről is tartalmaz konkrét előírásokat, viszont e rendelkezéseket a különös részben, az adott szerződésre vonatkozó szabályok között tárgyalja. Így a hagyományos példát jelentő adásvételnél maradván a régi Ptk. 369. § (1) bekezdése és 370. § (1) bekezdése alapján az eladó felelősséggel tartozik a vevő felé, amennyiben az adásvétel tárgyára harmadik személynek olyan joga áll fenn, amely a vevő tulajdonszerzését akadályozza, vagy a tulajdonjog gyakorlását korlátozza. Az új Ptk. szakít ezzel a rendszerrel, és az 5:159–161. § keretei között (általános jelleggel) három új rendelkezést vezet be a jogszatatosságot illetően. Ez alapján, a fenti, adásvétellel kapcsolatos példával összhangban, a szerződésesszű fél a jogszerzés akadályozása, illetve a jogok gyakorlásának korlátozottsága okán felelősséggel tartozhat a jogosultnak. Az 5:161. § a használati és hasznosítási szerződésekkel összefüggésben rögzíti, hogy „ha a jogosult más tulajdonában lévő dolog vagy jog időleges használatára vagy hasznosítására jogosult, a kötelezett a szerződés teljes tartama alatt a jogszatatosság szabályainak megfelelő alkalmazásával köteles helytállni azért, hogy a dolog vagy jog szerződésszerű használatát vagy hasznosítását harmadik személy joga nem akadályozza és nem korlátozza”.

b) A BGB 435. §-a ennél is rövidebben, általános jelleggel definiálja a jogszatatosságot. Eszerint a kötelezett mindaddig nem tartozik felelősséggel a dologért, amíg azon harmadik személynek nem áll fenn semmilyen, a vevővel szemben érvényesíthető joga, illetve kizárólag a szerződésben konkrétan átvállalt jogokkal bír.³⁶

c) Az Amerikai Egyesült Államokban a jogszatatosság megjelölésére szintén a „warranty” szót használják, egész pontosan a „warranty of title” (a nemzetközi szakirodalom a „liability for legal defects” kifejezéssel írja körül a fogalmat³⁷) kifejezést. Ennek tartalma alapvetően megegyezik a fenti, kontinentális jogi normákkal. Így az eladó az Amerikai Egyesült Államokban is azért szavatol, hogy az adott dolog felett rendelkezik a szükséges jogokkal, illetve ezzel párhuzamosan harmadik személyek nem rendelkeznek a jogszerzést vagy joggyakorlást akadályozó vagy korlátozó jogokkal, illetve hogy maga a dolog per-, teher- és igény-

³⁶ Die Sache ist frei von Rechtsmängeln, wenn Dritte in Bezug auf die Sache keine oder nur die im Kaufvertrag übernommenen Rechte gegen den Käufer geltend machen können. Einem Rechtsmangel steht es gleich, wenn im Grundbuch ein Recht eingetragen ist, das nicht besteht.

³⁷ Pagenberg-Beier: i. m. (17), p. 395.

mentes.³⁸ Ennek konkrét szövetségi szintű forrását az Uniform Commercial Code (UCC) §2-312 rendelkezése tartalmazza.³⁹

e) A *jogszavatosság megsértéséből eredő jogkövetkezmények hazánkban* a kötelmi jogi részben elszórva található általános szavatossági szabályokkal egy helyütt található meg. Ennek megfelelően az adásvételnél maradva (régí Ptk. 369–370. §) a harmadik személy tulajdonszerzést akadályozó jogának fennállása esetén a jogosult elállási és kártérítési jogokat gyakorolhat (habár ezt megelőzően határidő kitűzésével kell megpróbálnia elhárítani a fennálló akadályt); a tulajdonjog gyakorlásának korlátozása esetén pedig a jogosult a tehermentesítés, az elállás és kártérítés, esetleg a vételár megfelelő csökkentése lehetőségei közül választhat (a törvény által felállított sorrendiséggel összhangban). A BGB viszont a jogszavatossággal összefüggésben is a kellékszavatosságnál említett (közös) rendelkezések alkalmazását írja elő.

3. A szavatossági jogok licenciaspecifikus érvényesülése a hatályos magyar jogban

A licenciaszerződésekkel kapcsolatos szavatossági kérdések jogtörténeti igényességű vizsgálatától a jelen cikkben eltekintünk. Ennek egyik fontos oka az, hogy magyar viszonylatban az a sajátos kettőség figyelhető meg, hogy míg az 1895. évi XXXVII. törvénycikk a találmányi szabadalmakról (valamint e jogszabály több módosítása) gyakorlatilag egy rendelkezést sem tartalmazott a szavatosságról, addig az 1969. évi II. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról (a régi Szt.) hatályos jogunk majdnem összes szabályát megteremtette e jogintézményre vonatkozóan. Ezért az sem lehet meglepő, hogy a kérdéskör hatályos rendelkezéseinek tárgyalásakor időtálló forrásként lehet hagyatkozni a rendszerváltást megelőző tudományos irodalomra is. E téren különös figyelmet érdemel *Lontai Endre* fentiekben hivatkozott alapműve,⁴⁰ amely gyakorlatilag (a hatályos jog tükrében) vizsgált valamennyi

³⁸ A warranty that the seller or assignor of property has title to that property, that the transfer is rightful, and that there are no liens or other encumbrances beyond those that the buyer or assignee is aware of at the time of contracting. Lásd: i. m. (19), p. 1321.

³⁹ UCC §2-312. (1) Subject to subsection (2) there is in a contract for sale a warranty by the seller that (a) the title conveyed shall be good, and its transfer rightful, and shall not unreasonably expose the buyer to litigation because of any colorable claim to or interest in the goods; and (b) the goods shall be delivered free from any security interest or other lien or encumbrance of which the buyer at the time of contracting has no knowledge. (2) Unless otherwise agreed, a seller that is a merchant regularly dealing in goods of the kind warrants that the goods shall be delivered free of the rightful claim of any third person by way of infringement or the like but a buyer that furnishes specifications to the seller must hold the seller harmless against any such claim that arises out of compliance with the specifications. (3) A warranty under this section may be disclaimed or modified only by specific language or by circumstances that give the buyer reason to know that the seller does not claim title, that the seller is purporting to only the right or title as the seller or a third person may have, or that the seller is selling subject to any claims of infringement or the like.

⁴⁰ Ezenfelül ugyanilyen jelentőséggel bírt Lontai Endre egy korábbi írása is. Lásd: *Lontai Endre: Szavatosság és felelősség a licenciaszerződésekben*. Állam és jogtudomány, 17. évf. 3. sz. 1974, p. 410–435.

alábbi kérdéskörben tartós megállapításokat tett. Másrésztől viszont a vizsgált külföldi országok jogtörténetének alapos bemutatása is szükségtelen, ezen országokból elegendőnek ítéljük a jelenleg hatályos jogi alapok ismertetését.⁴¹ Mindezekre tekintettel az alábbi fejezetben a szavatossági típusok hatályos normatív szabályozását mutatjuk be a magyar jogban, majd ezzel szerves összefüggésben a 4. fejezetben a külföldi mintákat tekintjük át.

3.1. A kellékszavatosság

Az Szt. jelenleg hatályos szövege szerint⁴² a szabadalmas szavatol azért, hogy a találmány műszakilag megvalósítható. Erre a szavatosságra (kellékszavatosság) a hibás teljesítés jogkövetkezményeire irányadó szabályokat kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a hasznosító elállás helyett a szerződést azonnali hatállyal felmondhatja. A régi Ptk. a kellékszavatosság szabályait a hibás teljesítés körében tárgyalja,⁴³ és kimondja, hogy az olyan szerződés alapján, amelyben a felek kölcsönös szolgáltatásokkal tartoznak, a kötelezett hibásan teljesít, ha a szolgáltatott dolog a teljesítés időpontjában nem felel meg a jogszabályban vagy a szerződésben meghatározott tulajdonságoknak. Hibás teljesítés esetén a jogosult kérhet kijavítást vagy kicserélést, amennyiben ez nem lehetséges, vagy a kötelezett azt nem vállalja, úgy árleszállítást igényelhet, vagy elállhat a szerződéstől, ez utóbbi jogosultság viszont az Szt. szerint csak azonnali hatályú felmondás lehet a licenciaszerződések esetén. A licenciateljesítő követelhet kártérítést is.⁴⁴ Lehetőség van a választott szavatossági jogról másra áttérni, azonban főszabály szerint meg kell téríteni az ebből eredő károkat is.

Az új Ptk. koncepciója⁴⁵ szerint a jelenleg hatályos törvénykönyvnek a hibás teljesítés jogkövetkezményeire vonatkozó szabályozása megfelelő volt, az gyakorlatilag beépíthető volt az új törvénybe. Mindezeket túl a koncepció megalkotóinak álláspontja szerint *további vizsgálat indokolt annak érdekében, hogy adekvátabb szabályozást nyerjenek a nem dolog szolgáltatására irányuló szerződések hibás teljesítésénél beálló kellékszavatossági jogok*. Ezzel szemben az új Ptk.-nak a kellékszavatosságra vonatkozó szabályai⁴⁶ nem térnek ki külön a kérdésre. A jogszavatossághoz hasonlóan a licenciaszerződés szerinti kellékszavatosságra vonatkozó szabadalmi törvénybeli passzusait is módosítja az új Ptk. hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló törvény tervezetének 120. §-a a következők szerint: az „erre a szava-

⁴¹ Ezzel összefüggésben amúgy lásd részletesen: *Lontai*: i. m. (40), p. 418–422., 427–430., 432–434.; *Lontai*: i. m. (5), p. 224–232., 250–258.

⁴² 1995. évi XXXIII. törvény 28. § (2) bekezdés.

⁴³ Régi Ptk. 305-311/A. §

⁴⁴ Régi Ptk. 310. §

⁴⁵ Az új Polgári Törvénykönyv koncepciója (szerzők: dr. Kisfaludi András, dr. Lábadi Tamás, dr. Petrik Ferenc, dr. Sárközy Tamás, dr. Vékás Lajos; a Kodifikációs Főbizottság 2001. november 8-ai ülésén elfogadott formája), p. 175.

⁴⁶ Új Ptk. 5:143–152. §.

tosságra a hibás teljesítés jogkövetkezményeire irányadó szabályokat kell alkalmazni” fordulat helyébe az „Erre a helytállási kötelezettségre a Ptk.-nak a kellékszavatosságra irányadó szabályait kell megfelelően alkalmazni” mondat kerül.⁴⁷

Ha röviden is, a történeti hűség kedvéért érdemes utalni arra, hogy az új Ptk. előkészületeinek egy szakaszában a dokumentum nevesített szerződési típusként tartalmazta a licencszerződési normákat, amelyek készítője Faludi Gábor volt.⁴⁸ A javaslat végül nem került be a törvénybe, mellőzését megelőzően pedig szakmai vita alakult ki a Magyar Szabadalmi Hivatal (amelynek Ficsor Mihály adott hangot) és a szerzők között. Az MSZH szerint ezekre a szabályokra sem elméleti, sem gyakorlati szempontból nincs szükség, illetve a hivatali álláspont – egyebek mellett – hibásnak találta, hogy az elképzelés a szellemi alkalmazásoknak túlzottan tág körét kívánja lefedni.⁴⁹ Az elutasítással kapcsolatban viszont érdemes idézni Faludit: „a kihagyás oka nem a javaslat tartalmával függ össze. Abban a kritikák egyetértettek, hogy a jogi rendezés tárgya, és a javasolt módszer is követhető. Az ellenvélemények a szabályozás helyére és az absztrakció szintjére összpontosultak.”⁵⁰ Az elutasítás okának és következményeinek érdemi boncolgatása nélkül arra érdemes röviden utalni, hogy a Faludi-javaslat a kellékszavatossággal összefüggésben a szabadalmi törvényekre való utalást tartalmazta,⁵¹ vagyis a fennálló, általunk kiindulási pontként felfogott hatályos jogot nem kívánta érdemben megváltoztatni. Erre tekintettel e javaslat további érdemi tárgyalása nem tűnik szükségesnek.

3.2. Termékszavatosság

Kitérőként ismertetjük, hogy az új Ptk. bevezet egy előzmény nélküli szavatossági intézményt: ez a termékszavatosság (amit a szerződés hibás teljesítése körében a kellékszavatosságra vonatkozó szabályokat követően helyez el). A termékszavatosság a gyártónak (im-

⁴⁷ http://www.irm.gov.hu/i/irm.gov.hu/files//Jogsabtervezetek/VelemenyezhetőTV/PTK_tervezet_090918.doc (2009. szeptember 25.)

⁴⁸ Ennek publikált verziója két helyen is könnyen elérhető: Fórum – Kivonat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéből és az ahhoz kapcsolódó indokolásból. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2. (112.) évf. 2. sz. 2007, p. 55–82. (A továbbiakban: Fórum); Faludi Gábor: A licencia szerződés. Polgári Jogi Kodifikáció, 2008. 2. sz., p. 12–23.

⁴⁹ Ficsor Mihály: A Magyar Szabadalmi Hivatal észrevételei az új Polgári Törvénykönyv tervezetének a „licencia szerződésre” vonatkozó fejezetére. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2. (112.) évf. 2. sz. 2007. április, p. 82–83.

⁵⁰ Faludi: i. m. (48), p. 12.

⁵¹ Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle Fórum rovatában található szöveg szerint: 5:346. § [Kellékszavatosság]: „Az 5:341. § (1) bekezdésében meghatározott szerződés alapján az engedélyező hibás teljesítése esetén fennálló kellékszavatossági helytállásról a 2:200. §-ban meghatározott törvény rendelkezhet.” Lásd p. 74. Faludi külön cikke szerint pedig: 6. § [Kellékszavatosság]: „Törvényben meghatározott szellemi alkotás, teljesítmény, árujelző hasznosítására kötött licencia szerződés alapján az engedélyező hibás teljesítése esetén fennálló kellékszavatossági helytállásról az itt említett törvény rendelkezhet.” Lásd: Faludi: i. m. (48), p. 20.

portálónak) a termék hibája miatti közvetlen helytállását jelenti a fogyasztóval szemben, azaz ha a termék nem rendelkezik azokkal a tulajdonságokkal, amelyeket a gyártó reklámozott.⁵² A termékszavatosság az üzleti tevékenység keretében forgalomba hozott ingó dolgokra (termékekre) terjed ki, és szerződéses jogviszony hiányában is biztosítja a termék hibájában álló vagyoni érdeksérelmek közvetlenül a gyártóval szembeni orvoslását. A termékszavatosság csak fogyasztói jogviszonyban áll fenn, így csak a fogyasztó (az új Ptk. fogalom meghatározása szerint az önálló foglalkozása és gazdasági tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy) léphet fel igényrel. A termékszavatossági igények korlátozottak, mivel a fogyasztó csak kijavítást – vagy ha az nem lehetséges – kicserélést igényelhet, mivel a cél a hiba természetbeni orvoslása, így árleszállítás és elállás nem lehetséges. A gyártó termékszavatossági helytállása a kellékszavatosságtól eltérően nem feltétlen, kimentési okok alapján mentesülhet, ha bizonyítja, hogy: *a)* a terméket nem hozta forgalomba; *b)* a terméket nem üzletszerű forgalmazás céljából állította elő, vagy azt nem üzletszerű gazdasági tevékenysége körében gyártotta vagy forgalmazta; *c)* a termék az általa történt forgalomba hozatal időpontjában hibátlan volt, és a hiba oka később keletkezett; *d)* a termék általa történő forgalomba hozatala időpontjában a hiba a tudomány és a technika állása szerint nem volt elismerhető; vagy *e)* a termék hibáját jogszabály vagy kötelező hatósági előírás alkalmazása okozta.⁵³

A jogosult termékszavatossági igényét hároméves elévülési határidő alatt érvényesítheti, amely akkor kezdődik, amikor a jogosult tudomást szerzett vagy az adott helyzetben elvárható gondosság mellett tudomást szerezhette volna a termék hibájáról és ezzel összefüggésben a hiba okáról, a kár bekövetkeztéről, valamint a gyártó (importáló) személyéről. Bár a javaslat öt évben határozta meg, az új Ptk. szerint a termékszavatossági igény érvényesítésének jogvesztő határideje a termék forgalomba hozatalától számított tíz év. *A termékszavatossággal a szabadalmi jog és a licencszerződések szabályozása nem foglalkozik.* Ugyanakkor a termékszavatosság a termékfelelősséghez igen közel áll, ezért az ezzel kapcsolatos megfontolásinkat a termékfelelősség diszkussziójakor a termékszavatosságra is ismertetjük.

3.3. Termékfelelősség

Amint azt fentebb említettük, a termékfelelősséget szabályozó 1993. évi X. törvény szerint a termék akkor hibás, ha nem nyújtja azt a biztonságot, amely általában elvárható, figyelemmel különösen a termék rendeltetésére, ésszerűen várható használatára, a termékkel kapcsolatos tájékoztatásra, a termék forgalomba hozatalának időpontjára, a tudomány és a technika állására.⁵⁴ A termékfelelősség négy legfontosabb fogalmi eleme a termék, a gyártó

⁵² T/5949 sz. törvényjavaslat Indokolása, p. 992.

⁵³ Új Ptk. 5:153. § (2) bekezdés.

⁵⁴ 1993. évi X. törvény 2. § (1) bekezdés.

a fogyasztó és a kár. A termék (minden ingó dolog – akkor is, ha utóbb más ingó vagy ingatlan alkotórészévé vált –, valamint a villamos energia) gyártója felel a termék hibája által okozott kárért. Kárnak minősül valakinek a halála, testi sérülése vagy egészségkárosodása folytán bekövetkezett vagyoni és nem vagyoni kár, valamint a hibás termék által más dologban okozott kár, ha az a más dolog szokásos rendeltetése szerint magánhasználat vagy magánfogyasztás tárgya, és azt a károsult is rendszerint ilyen célra használta. A törvény értelmezésében a gyártó a végtermék, a résztermék, az alapanyag előállítója, valamint aki a terméken elhelyezett nevével, védjegyével vagy egyéb megkülönböztető jelzés alkalmazásával önmagát a termék gyártójaként tünteti fel, az importáló pedig a külkereskedő, illetve külkereskedelmi bizományi szerződés esetén a megbízó.⁵⁵

A kárt, a termék hibáját és a kettő közötti okozati összefüggést a károsult köteles bizonyítani, a kárigény elévülési ideje három év. A gyártó felelősségének korlátozása vagy kizárása semmis a károsulttal szemben. A gyártót főszabály szerint a forgalomba hozataltól számított tíz évig terheli a termékfelelősség. (A kimentési okok megegyeznek a termékszavatosságnál ismertettekkel, de az kiegészül azzal, hogy az alapanyag vagy a résztermék gyártója mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a hibát a végtermék szerkezete, illetve összetétele okozta, vagy a hiba a végterméket gyártó utasításának a következménye.) A gyártó nem mentesül a felelősség alól a károsulttal szemben, ha a kár bekövetkeztében harmadik személy magatartása is közrehatott. Ez a szabály nem érinti a gyártónak a harmadik személlyel szemben érvényesíthető igényét. A gyártónak nem kell megtérítenie a kárnak azt a részét, amely a károsult felróható közrehatásából származott. A károsult terhére esik mindazoknak a tevékenysége vagy mulasztása, akiknek a magatartásáért felelős.

Az új Ptk. koncepciója⁵⁶ szerint egyértelműen az új törvényben van a helye a termékfelelősségről szóló törvénynek, amelyet inkorporálásra alkalmasnak találtak. Az érvelés szerint logikailag indokolható, hogy a termékfelelősség szabályai a felelősség egyes eseteiről szóló fejezetben a kontraktuális és kvázikontraktuális speciális kárfelelősségi esetek után nyerjenek elhelyezést, hisz a termékfelelősség konstrukciójának van szerződésszegési, kvázi-szerződésszegési vonatkozása is. Az új Ptk. javaslata szerint a termékfelelősségi konstrukciónak a leglényegesebb vonása, hogy a károsult kárigényét szerződésen kívül közvetlenül a gyártóval szemben érvényesítheti. A termékfelelősség jogintézménye ezzel elismeri a károsult és a forgalmazó, illetve a forgalmazó és a gyártó szerződéses jogviszonyán átívelő közvetlen kapcsolatot a károsult és a gyártó között. Ezzel a felelősséget oda telepíti, ahol a kárt okozott hiba oka ténylegesen keletkezett.⁵⁷ A fentiek alapján a termékfelelősségről szóló 1993. évi X. törvény más tagolással, de gyakorlatilag változatlan szövegezéssel került be az új Ptk.

⁵⁵ 1993. évi X. törvény 1. § (1)–(4) bekezdés.

⁵⁶ Az új Polgári Törvénykönyv koncepciója, i. m. (45), p. 231.

⁵⁷ T/5949 sz. törvényjavaslat indokolása, p. 1280.

szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályait tartalmazó részébe.⁵⁸ Látható, hogy a termékfelelősség igen szigorú normákat teremt a termékkel okozott károkkal (és mellékhatásokkal) összefüggésben, ami felveti a licenciaadó (ezen belül az egyetem mint licenciaadó) termékfelelősségének a kérdését. Ezt a téma diszkussziójakor ismertetjük.

3.4. A jogszavatosság

Amint azt fentebb említettük, a licenciaszerződések esetében felmerülő jogszavatossági kérdéseket elsősorban az Szt. hasznosítási szerződésről szóló III. fejezete szabályozza. A hatályos törvénynek a korábbival lényegében azonos rendelkezései szerint⁵⁹ a szabadalmasnak a hasznosítási szerződés egész tartama alatt szavatolnia kell azt, hogy harmadik személynek nincs a szabadalomra vonatkozó olyan joga, amely a hasznosítást akadályozza vagy korlátozza. A jogszavatosság egyéb kérdései tekintetében az eladónak a tulajdonjog átruházásáért való szavatosságára irányadó polgári jogi szabályokat kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a hasznosító elállás helyett a szerződést azonnali hatállyal felmondhatja. Szabadalomhasznosítási szerződés felmondása esetén a felek mindazokat a jogokat gyakorolhatják, amelyek őket a szerződés alapján megilletik.⁶⁰ (A régi Ptk. rendelkezései szerint⁶¹ a fent említett azonnali hatályú felmondás lehetősége mellett az, akinek a hasznosításra vonatkozó jogát akadályozzák vagy korlátozzák, kártérítést is követelhet, amelynek mértékére és a szerződésszegéséért való felelősségre a szerződésen kívül okozott kárért való felelősség szabályait kell alkalmazni.⁶²) A felmondási jog gyakorlását megelőzően megfelelő határidő kitévésével kell a licenciaadót felhívni arra, hogy a hasznosítás akadályait hárítsa el, vagy adjon megfelelő biztosítékot. Amennyiben a határidő eredménytelenül telik el, úgy a hasznosító a szabadalmas költségére tehermentesítheti a szabadalmat. E helyütt fontos azt is kiemelni, hogy a jogszavatosság – a kellékszavatossággal ellentétben – alapvetően nem objektív szankcióként érvényesíthető. A régi Ptk. 369. § (4) bekezdése értelmében „*ha az eladó jóhiszemű volt, csak a szerződés megkötéséből eredő károkat köteles megfizetni*”. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy jogszavatosság esetén a kötelezett egy „*sajátos szubjektív felelősséggel*” rendelkezik, vagyis jóhiszeműsége esetén mentesül a *pozitív interesse* károk megtérítése alól, de a szerződés megkötéséből eredő károkat (*negatív interesse károk*) mindenképpen köteles állni. Érdemes azt is látni továbbá, hogy ez a rendelkezés a tulajdonszerzést akadályozó jogi hibákkal kapcsolatos, a tulajdonjog gyakorlását korlátozó jogi hibák esetére (rég Ptk. 370. §), amilyen a licenciaszerződésekkel szabályozott valamennyi jogviszony, ilyen előírás

⁵⁸ Az új Polgári Törvénykönyv V. könyv, Hatodik rész, 1. cím, III. fejezet 5:529–537. § a termékfelelősségről

⁵⁹ 1995. évi XXXIII. törvény 28. § (1) bekezdés.

⁶⁰ BH 1990.13

⁶¹ Régi Ptk. 369–370. § Szavatosság a tulajdonjog átruházásáért és tehermentességéért.

⁶² Régi Ptk. 318. § (1) bekezdés, lásd továbbá: BH 1988.443.

nem található a törvényben, tehát a felelősség objektívnek mondható.⁶³ Az új Ptk. ezzel megegyező tartalmú rendelkezést tartalmaz az 5:159. § (2) bekezdésben.

Az új Ptk. koncepciója szerint⁶⁴ a jogszavatossági szabályokat az új törvénykönyvben a hibás teljesítés általános szabályai közé kell emelni, alkalmassá téve ezeket a normákat a forgalomképes vagyoni értékű jogok átruházására irányuló szerződések hibás teljesítésének orvoslására is. Bár az előkészítés során igényként megemlítették, az új Ptk. mégsem neve-síti külön a hasznosítási szerződést, így annak alapvető szabályai továbbra is a szabadalmi törvényben találhatóak a polgári törvénykönyv helyett, így az új Ptk. a licencszerződések másodlagos forrása marad a jog- és a kellékszavatosság kérdéseinek tekintetében is.

Az új Ptk.-ról szóló T/5949 számú törvényjavaslatához fűzött indokolás az itt még 5:160. §-ként szereplő használati és hasznosítási szerződések jogszavatosságához kapcsolódóan ki-emeli, hogy a kötelezettet jogszavatosság nemcsak a vagyoni értékű jogosultság végleges és teljes körű átruházása esetén terheli, hanem akkor is, ha valamely dolog használati jogát (például bérlet) vagy vagyoni értékű jogosultság hasznosítási jogát (például licencszerződés) időlegesen engedi át. A javaslat a régi Ptk.-ban foglalt jogszavatossági helytállást a hibás teljesítés szabályai közé lényegében azonos tartalommal kiemeli, és előírja, hogy a kötelezett a hasznosítás egész időtartama alatt szavatol azért, hogy harmadik személy joga a jogosultat a használatban (hasznosításban) nem akadályozza és nem korlátozza. A jogkövetkezmények a jog átruházásáért való felelősségi szabályok szerint alakulnak, a szolgáltatás természetéből adódó eltérő sajátosságokkal.⁶⁵ Az új Ptk. hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló törvény tervezetének 120. §-a alapján⁶⁶ az Szt. 28. § (1) bekezdésének második mondata az *„erre a szavatosságra az eladónak a tulajdonjog átruházásáért való szavatosságára irányadó szabályokat kell alkalmazni”* fordulatról az *„erre a helytállási kötelezettségre a Ptk.-nak a jogszavatosságra irányadó szabályait kell megfelelően alkalmazni”* fordulat kerül.

A fentieknek megfelelően az új Ptk.-ban a jogszavatosság a kötelmekről szóló V. könyv második részének, a szerződésszegésről szóló 7. címnek a hibás teljesítés szabályait tartalmazó III. fejezetében (5:159–161. §) kapott helyet. E fejezet utolsó szakaszában a jogszabály a hasznosítási szerződésekkel kapcsolatos jogszavatosságot úgy szabályozza, hogy ha a jogosult más tulajdonában lévő dolog vagy jog időleges használatára vagy hasznosítására jogosult, a kötelezett a *szerződés teljes tartama alatt* a jogszavatosság szabályainak megfelelő alkalmazásával köteles helytállni azért, hogy a dolog vagy jog szerződésszerű használatát vagy hasznosítását harmadik személy joga nem akadályozza és nem korlátozza.⁶⁷

⁶³ A licenciadó objektív felelősségét erősíti a régi Ptk. szövegezése, amely a licenciavevőre ugyancsak terhet ró a korlátozásmentes licencszerzés érdekében, s ez a teher csak akkor nem bír gyakorlati jelentőséggel, ha a licenciadó objektív jellegű jótállásban vállalja a korlátozásmentes hasznosítás lehetőségét.

⁶⁴ Az új Polgári Törvénykönyv koncepciója, i. m. (45), p. 179.

⁶⁵ T/5949 sz. törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvhöz, 2008. június, Indokolás, p. 1001. (5:160).

⁶⁶ Ennek forrását lásd: http://www.irm.gov.hu/velemenyezheto_eloterjsteszek/cikk/ A_Polgari_Torvenykonnyvrol_szolo_uj_torveny_hatalybalepeserol_es_vegrehajtasarol_szolo_torvenyrol_valamint_a_kapcsolodo_torvenyek_tervezeterol.htm.

⁶⁷ Új Ptk. 5:161. §: Jogszavatosság használati és hasznosítási szerződéseknel.

4. A külföldi jogrendszerek hatályos megoldásai, a jogátültetés lehetősége

4.1. Németország

A német szabadalmi törvény⁶⁸ egyik fent említett jogintézménnyel kapcsolatban sem tartalmaz speciális szabályokat. Ezért kizárólag a jogtudományhoz, illetve a joggyakorlathoz fordulhatunk segítségért azzal összefüggésben, hogy vajon a szabadalmilicencia-szerződések alapján miként kell az egyes szavatossági (termékfelelősségi) jogoknak érvényesülniük. Az alábbiakban ismertetett speciális rendelkezéseken felül főszabály szerint az általános magánjogi/polgári jogi szabályok az irányadók, vagyis külön jelzés nélkül az alábbiak együtt olvasandók a fentebb, a 2. fejezetben említettekkel. Természetesen kiemelendő, hogy a szerződési szabadság általános alapelvéből következően a felek az alábbiaktól eltérően is rendezhetik a vizsgált jogintézmények helyzetét.⁶⁹

A *kellekszavatosság* licenciaszerződésekkel kapcsolatos vonatkozásai közül első helyen szükséges kiemelni, hogy a német jogtudomány és joggyakorlat egyezően úgy látja, hogy az általános megvalósíthatóságért fennálló kellekszavatosság mellett a konkrét megvalósíthatóságért is felelnie kell a licenciadónak. Eszerint a licenciaszerződés tárgyának alkalmassága a technikai hasznosságon múlik, az utóbbi pedig a szerződés által célzottak megvalósíthatóságát öleli fel. Ez pedig azt jelenti, hogy a konkrét megvalósíthatóság is kellekszavatosság tárgyát képezi.⁷⁰ A szakirodalom abban is teljesen egyetért, hogy a gazdaságosság kérdése ellenkező szerződési kikötés hiányában nem képezheti kellekszavatosság tárgyát,⁷¹ s ezt a német joggyakorlat is megerősítette.⁷²

Ugyancsak kiemelkedő gyakorlati jelentőséggel bír, hogy a kellekszavatosság mértéke nagyban függ az engedélyezett szabadalom tényleges stádiumától. Eszerint ugyanis amennyiben egy bevált, alkalmazott, működőképessé szabadalom lett engedélyezve, akkor a kellek-

⁶⁸ Patentgesetz (forrás: <http://www.gesetze-im-internet.de/patg/BJNR201170936.html>) (2009. december 1.)
⁶⁹ Ezzel összefüggésben lásd: *Pagenberg-Beier*: i. m. (17), p. 396.

⁷⁰ BGH I ZR 244/52 (26.11.1954) - „Beschlagfreie Brillengläser”. Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, 1955, p. 338–340. (A továbbiakban: „Brillengläser”); BGH I ZR 212/63 (01.12.1964) - „Reaktions-Messgerät”. Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, 1965, p. 301.; BGH X ZR 13/78 (28. 06. 1979) - „Mineralwolle”. Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, 1979, p. 769. (A továbbiakban: „Mineralwolle”). A jogirodalomból lásd: „Im Falle des Lizenzvertrages beurteilt sich die Tauglichkeit des Vertragsgegenstandes nach der technischen Brauchbarkeit der Erfindung. Die technische Brauchbarkeit umfasst die Ausführbarkeit des mit dem Vertragsschutzrecht erstrebten Zwecks. Die Ausführbarkeit muss mit zumutbaren Aufwendungen möglich sein.” Lásd: *Dieter Pfaff-Christian Osterrieth*: Lizenzverträge – Formulkommentar. Verlag C.H. Beck, München, 2004, p. 193. A szakirodalomból lásd továbbá: *Maximilian Haedicke*: Rechtskauf und Rechtsmängelhaftung. Jus Privatum 77, Mohr Siebeck, Tübingen, 2003, p. 199.; *Pagenberg-Beier*: i. m. (17), p. 396–397.

⁷¹ *Pfaff-Osterrieth*: i. m. (71), p. 194.

⁷² „Brillengläser”, i. m. (70), p. 340.

szavatosságának – a már meglévő ismeretek folytán – sokkal élesebben kell érvényesülnie, amennyiben azonban a licencia egy még kipróbálás előtt álló szabadalomra szól, akkor itt a kockázat- és költségviselést indokolt a licenciadó és -vevő között – a felek által meghatározott mértékben és módon – megosztani.⁷³

Zárásként érdemes megemlíteni, hogy a szabadalmi ügyekben irányadó kellékszavatossági szabályok által nem érintett kérdésekben, így az érvényesítés elévülési idejét (két év), az érvényesíthető igényeket (amelyek összhangot mutatnak a magyar joggal) illetően a BGB szabályait kell alkalmazni. Az elévülési idővel kapcsolatban érdemes hangot adni az egyik szerző azon véleményének, amely szerint a licenciaszerződés tartós jellegére tekintettel a BGB 197. §-ában található általános elévülési idő (három év) alkalmazása lenne indokolt az adásvételi szerződéssel kapcsolatos, speciális, kétéves időtartam helyett.⁷⁴

A *termékfelelősség* tekintetében a német jog szerint egy licenciaszerződés nem feltétlenül mentesíti a licenciadót a felelősség alól. Bár a licenciadó nem gyártója annak a terméknek, amely végül eljut a fogyasztóhoz, mégis felelőssé válhat a termék hibáiból eredő károkért.⁷⁵ E felelősség bekövetkezésének a kockázata általános jelleggel, valamennyi licenciadóra kiterjedően nem határozható meg. Ez függ – főként – a licenciaszerződés tartalmától, és – kisebb részben – külső körülményektől. A német jogban ugyanis a termék hibájából bekövetkező károkért való felelősséget az 1990. évi termékfelelősségi törvény,⁷⁶ mögöttes szabályként pedig a polgári jog általános szabályrendszere hivatott rendezni. A termékfelelősségi törvény egyszerű szerkezetű: 1. §-ában szigorú felelősséget ró a termék gyártójára a termék hibájából adódó személyi sérülésért vagy vagyoni kárért. A „gyártó” a törvény szerint a konkrét gyártó, beleértve az összeszerelőt, az alkatrészgyártót és a végtermék vagy alkatrész nyersanyagának a gyártóját.⁷⁷ Párhuzamosan a termékfelelősségi törvénnyel, a gyártó a polgári jog általános szabályai szerint is felelős lehet, és a Német Legfelsőbb Bíróság „fogyasztóbarát” ítélkezési gyakorlatot honosított meg még az 1990-es termékfelelősségi törvény megalkotása előtt. Ez a termékfelelősség a BGB 823. §-án alapult, amelynek értelmében a veszélyes üzemmel járó tevékenység folytatója köteles ésszerű óvintézkedéseket tenni a veszélyes üzemből származóan mások sérülésének elkerülésére. Egy tisztán szabadalmilicencia-szerződés esetében a licenciadót általában nem terheli termékfelelősség, mert nem gyártó. A törvény a teljes objektív felelősséget a gyártóra helyezi, és ez kizárja mindazok felelősségét, akik csak immateriális úton járultak hozzá a termék előállításához. Ennek megfelelően a termékfelelősségi törvény értelmében a formatervezők, a tanácsadók, a tesztelők – sokan, akiknek a munkája elengedhetetlen a termék előállításá-

⁷³ Pfaff–Osterrieth: i. m. (70), p. 194.; Lontai: i. m. (5), p. 244.

⁷⁴ Pfaff–Osterrieth: i. m. (70), p. 195.

⁷⁵ Pfaff–Osterrieth: i. m. (70), p. 195.

⁷⁶ Ulrich Blumenroder: Liability of Licensors in Germany. Les Nouvelles, 28. évf. 2. sz. 1993. június, p. 61.

⁷⁷ Blumenroder: i. m. (76), p. 61.

hoz – nem gyártók; az utóbbi körbe sorolandó a licenciadó is. A licenciadó ti. nem vesz részt a gyártási folyamatban: a hasznosítás engedélyezésével csak immateriális hozzájárulást nyújt a termék előállításához. Tisztán szabadalmi licencia esetében még az sem fordulhat elő, hogy pl. a licenciadó védjegyének használata következtében a fogyasztói közösség a licenciadót gyártóként azonosítja. Mivel a termékfelelősségi törvény egyértelműen és megszorítóan a gyártóra helyezi a felelősséget, *ennek a törvénynek az értelmében* a licenciadó felelőssége tisztán szabadalmi licenciák esetében semmiképpen sem állapítható meg.

Mi a helyzet, ha a polgári jog általános szabályait vizsgáljuk? A BGB hivatkozott szabálya szerint⁷⁸ a licenciadó felelősségét az alapozhatja meg, hogy olyan veszélyt okozott-e tevékenységével, ami személyes sérülést vagy anyagi kárt okozott vagy okozhatott. Tehát a tisztán szabadalmi licencia engedélyezőjénél a gyártási folyamatra való *ráhatás* mértéke a legfőbb vizsgálandó, felelősséget megalapozó tényező. A licenciadó ilyenkor csak monopojgáról mond le; mint ilyen egyáltalán nem rendelkezik befolyással a gyártási folyamatra, és nem képes ellenőrizni a termelést. A végtermék tehát egy a licenciadótól független döntési folyamat eredménye. Ezért bár a licenciadó által hasznosítani átengedett műszaki információ vezethet potenciálisan hibás és veszélyes végtermékre, ez a folyamatra való ráhatás hiányában nem alapoz meg termékfelelősséget, még akkor sem, ha az esetek egy részében a licenciadó még a licenciavevőnél is jobban ismeri a végtermék tulajdonságait.

A fenti érveléssel szemben vannak, akik kötelezettségként szabnák meg a licenciavevő tájékoztatását a szabadalmazott találmányhoz kapcsolódó tipikus veszélyekről. Sőt, javasolják, hogy a licenciadó legyen felelős a szabadalmazott találmány teljes koncepciójáért legalább akkor, ha a licenciavevő kizárólag a szabadalomra vagy a licenciadó reputációjára hagyatkozik. A vélemény azon a tényen alapul, hogy a licenciadó ismeri saját találmányát, és tudatában van annak, hogy a szabadalmazott találmányon alapuló termék a piacra kerül.⁷⁹ *Blumenroder* szerint⁸⁰ azonban ez az érvelés félreértelmezi a szabadalmi oltalom és a licenciadás fogalmát. Szerinte a szabadalomnak a piacra lépés szempontjából nincs igazán jelentősége: ha a feltaláló nem kívánja szabadalmazni a találmányát, és egyszerűen publikálja azt, akkor az a piacon azonnal hasznosítható lesz. Az egyetlen különbség a feltaláló, aki publikálja a találmányát és a szabadalom licenciadója között a (potenciálisan veszélyes) termék lehetséges felhasználóinak a száma: és ebből a szempontból a licenciadó éppen hogy korlátozza a felhasználók számát egy vagy néhány emberre. Ezért azok, akik a

⁷⁸ *Blumenroder*: i. m. (76), p. 62.

⁷⁹ Meglátásunk szerint a két eset korántsem hasonló: egyrészt a tájékoztatási kötelezettséggel egyet lehet érteni, másrészt a szabadalomban foglalt műszaki információ ritkán elégséges egy termék teljességének a megvalósításához, igen gyakran csak egy alkatrészt szabadalmaznak; végül a licenciadó elismertsége ott nyer jogi tartalmat, hogy a törvény kimondja a licenciadó felelősségét, ha a fogyasztó őt gyártóként észlelte. Ezen túlmenni méltánytalan lenne a licenciavevő javára.

⁸⁰ *Blumenroder*: i. m. (76), p. 62.

szabadalmilicencia-adó felelősségét feltételezik, ezt a felelősséget nyilvánvalóan a veszélyes technológia közzétételére alapítják: ezzel konzekvens módon azon feltalálók felelőssége is megállapítható lenne, akik egyszerűen publikálják találmányukat. Egy koncepció publikálása azonban – természetesen – nem alapoz meg felelősséget. A publikáció lehet „*conditio sine qua non*” a személyi sérülés vagy a dologi kár szempontjából, de nem adekvát oka ezen veszélyeknek. A *Blumenroder* által kritizált gondolat egyebekben álláspontunk szerint figyelemre méltó: mindenképpen a felelős licenciadói magatartás, egyben a felelős szabadalmazás irányába mutat, ezért nem tartjuk elképzelhetetlennek bizonyos esetekben, a ráhatás egy jelentős szintje felett egy korlátozott termékfelelősségnek – a polgári jog általános szabályai megfelelő alkalmazásával – a licenciadói oldalra való helyezését. Végül fontos érv a szabadalmilicencia-adói termékfelelősség ellen, hogy a szabadalmakat biztonságossági teszt hiányában is engedélyezik. A licenciaevevő előtt tehát nyilvánvaló, hogy a biztonságossági megfontolásokkal még foglalkozni kell, ennek megfelelően a szabadalmi licencia önmagában nem képez különös gondossággal való eljárási kötelezettséget, így nem keletkeztet felelősséget a termékért.

A következő eset, ha a licenciadót ilyen minőségében feltüntetik a termék csomagolásán. A német termékszavatossági törvény szerint ezzel nem válik gyártóvá, mert fizikailag nem vesz részt a termék előállításában. Még csak nem is kvázigyártó, mert bár a neve megjelenik a termék csomagolásán, a licenciadó nem gyártóként tünteti fel magát, és ilyenként nem tüntetheti fel más sem őt. Mivel a licenciadó megjelölése a terméken nem eredményez nagyobb ráhatást a termék fizikai előállítási folyamatára, a licenciadó termékfelelőssége a polgári jog általános szabályai szerint is kizárható.

A polgári jog általános szabályai szerinti licenciadói felelősség kockázata fokozódik, ha a licenciadó kötelezi a licenciaevevőt bizonyos anyagok vagy alkatrészek felhasználására a licencia szerinti termék gyártása során. Az ilyen licenciadó a német termékfelelősségi jog szerint még mindig nem felelős, hiszen továbbra sem gyártó, még akkor sem, ha előírja bizonyos anyagok vagy alkatrészek felhasználását. A felelősség az *általános szabályok* szerint azonban felmerülhet, hiszen konkrét anyagok vagy alkatrészek felhasználásának előírásával a licenciadó *ráhatásával jelentősen befolyásolja* a gyártási folyamatot, és meghatározza a végtermék egy vagy több tulajdonságát. A licenciadó felelős, ha az előírt anyag vagy alkatrész nem mutatja az elvárt tulajdonságokat, és ezért a végtermék hibáját okozza. Mivel azonban a licenciadó ráhatása az előállítási folyamatra az előírt anyag vagy alkatrész felhasználására korlátozódik, potenciális felelőssége is korlátozott, mégpedig addig a mértékig, amelyet az előírt anyag vagy alkatrész felhasználásából eredő hiba okoz.

Az a licenciaszerződés, amely kötelezi a licenciaevevőt, hogy a szabadalmi licencia mellett termékeket is vásároljon a licenciadótól, szintén felelősséget keletkeztethet licenciadói oldalon. Ha a terméket, amelyet a licenciaevevőnek meg kell vennie a licenciadótól, a licenciadó gyártotta, a licenciadó gyártóként felel a német termékfelelősségi törvény 4. §

(1) bekezdése szerint. Ilyenként felel a termék hibájából eredő károkért, függetlenül attól, hogy a terméket a végső készterméktől elkülönítve kell felhasználni, vagy annak alkatrészévé válik. Alkatrészgyártóként azonban a licenciadó nem válik a végtermék gyártójává. Felelőssége az alkatrész hibájáig korlátozódik.⁸¹

Végül röviden érdemes a *jogszavatossági* kérdéseket is szemügyre venni a német jogban. E két területet azért vázoljuk csupán röviden e helyütt, mivel speciális szabály híján velük összefüggésben a BGB már ismertetett szabályai az irányadóak. A jogtudomány ennek megfelelően hangsúlyozza, hogy licenciaszerződés esetén az ellátás joga csak addig gyakorolható, amíg a szabadalmilicencia-szerződésben foglaltak még nem kerültek teljesítésre. Ezt követően ugyanis – a BGB haszonbérleti szerződéssel kapcsolatos rendelkezéseinek⁸² analóg alkalmazásával összhangban – már csak a felmondás lehetősége adott. Ugyanígy alkalmazandó a BGB 314. szakasza is, amely tartós jogviszonyok esetén alapos okból határidő kitézése nélkül is lehetővé teszi a jogviszony felmondását.⁸³

4.2. Amerikai Egyesült Államok

A 2. fejezetben bemutatott általános *szavatossági fogalmak* az adásvétel jogintézményére vonatkoztak. Több szerző is arra az álláspontra helyezkedett, hogy ezért az UCC fentebb említett szakaszai a licenciaszerződésekre nem alkalmazhatók.⁸⁴ Ezt világosan igazolja a tény, hogy az UCC az áruk adásvételével kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazza. Ezt a vonatkozó szakaszok is világosan kifejezésre juttatják: „*a warranty that the goods shall be merchantable*” [§2-314 (1)], „*where the seller at the time of contracting has reason to know any particular purpose for which the goods are required*” [§2-315]. Mivel azonban a szabadalom és az arra épített licencia sem tekinthető árunak, az UCC nem tekinthető releváns jogforrásnak.

A generális szabály alkalmazhatóságának kizárását követően fontos hangsúlyozni, hogy az USA jogában olyan speciális törvényi előírás sincs, amely alapján automatikusan jog- vagy kellékszavatosság keletkezne egy licenciaszerződés megkötésekor. Ezt a szövetségi felbbviteli bírósági gyakorlat is kiválóan érzékelteti: „*Congress has not seen fit to create an*

⁸¹ Megemlítjük, hogy van még két eset, amikor termékfelelősség felmerülhet a licenciadónál a német jogban. Az egyik eset, amikor a licenciaszerződéssel know-how hasznosításának az engedélyezése is történik, ilyenkor a felelősségi megfontolás alapja a fentebb említett fokozott befolyás a gyártási folyamatra. A másik eset, amikor a licenciadó védjegyét feltüntetik a terméken, és ennek következtében a fogyasztó a licenciadót gyártóként azonosíthatja.

⁸² BGB 581-584b. §§.

⁸³ *Pagenberg-Beier*: i. m. (17), p. 392–394. Ennek bírósági gyakorlatából lásd különösen: „Mineralwolle”, i. m. (70), p. 769.

⁸⁴ *White-Summers*: i. m. (7), p. 343–345.; *Melvin F. Jager*: *Licensing Law Handbook*, 2005–2006 Edition, Thompson-West Publishing, 2005, p. 236.

*implied warranty of validity in license agreements. We decline to do so by judicial action.*⁸⁵ Ez utóbbi mondattal összefüggésben említésre méltó, hogy szemben például a szerzői jog területéről ismert „*fair use-teszt*”⁸⁶ bírói kifejlesztésében vagy a szabadalmi jogból ismert „*staple article of commerce-teszt*” szerzői jogra való analóg alkalmazásában⁸⁷ megnyilvánuló bírói aktivitással, a hagyományos sztereotípiaként kezelt bírói jogalkotás eszközével a fellebbviteli fórumok ezúttal nem kívántak élni.

A felek – összhangban a szerződési szabadság magasiskolájának tartott angolszász jogrendszer alapjellegzetességeivel – természetesen minden feltételt, így szavatossági klauzulákat is kiköthetnek a szerződésben, így egy szabadalmilicencia-szerződésben is. Egy amerikai szerző csoportosítása szerint így a licenciadó szavatosságot vállalhat arra, hogy *a)* rendelkezik az engedély megadásához szükséges jogokkal; *b)* nem adott még harmadik személy részére konkuráló engedélyt; *c)* legjobb tudása szerint az engedélyezett szabadalom érvényes; és *d)* az engedélyezett szabadalom nem sérti más személy szabadalmát. E csoportosításból is kitűnik, hogy a szerző szerint (tipikusan) jogszavatossági kikötések tétele képzelhető el a licenciaszerződésben.⁸⁸

Ahhoz képest, hogy a termékfelelősség és a licenciaszerződés összefonódásának lehetőségét Németországban milyen kiterjedt vizsgálatoknak vetették alá, meglepő lehet, hogy az Egyesült Államokból nem igazán lehet releváns tudományos, illetve esetjogi forrásokra bukkanni. Erre tekintettel – s bár az összehasonlító jogi elemzés ily módon kétségtelenül féloldalasá válik – e kérdéskör elemzése kivitelezhetetlennek tűnik.

4.3. A jogátültetés lehetősége

A jogátültetés (jogi transzplantáció) lehetőségeivel kapcsolatban némileg szkeptikusan kell fogalmaznunk. Egyrészt világosan látható, hogy *a másféle jogi kultúrára épülő Egyesült Államok kötelmi és tort jogi elhelyezésű nemzeti szabályanyagát nehezen lehetne a magyar jogba átültetni.* Ennek nem feltétlenül a konkrét jogi megfogalmazások, kifejezések az akadályai (érdemes csupán arra utalni, hogy a jótállási és szavatossági igények alapvetően összhang-

⁸⁵ The Troxel Manufacturing Company, v. Schwinn Bicycle Company, 465 F.2d 1253 (1972): p. 1260. A döntést később ugyancsak megerősítette a washingtoni székhelyű Federal Circuit. Lásd: Cordis Corporation v. Medtronic, Inc., 780 F.2d 991 (1986): p. 996. cert. denied Cordis Corporation v. Medtronic, Inc., 476 U.S. 1115 (1986).

⁸⁶ Ennek alkalmazásával kapcsolatban lásd: Mezei Péter: Mitől fair a fair? – Szerzői művek felhasználása a fair use-teszt fényében. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 3. (113.) évf. 6. sz. 2008. december, p. 26–68.

⁸⁷ A teszt alkalmazását a Szövetségi Legfelsőbb Bíróságon lásd: Sony Corporation of America et al. v. Universal City Studios, Inc. et al. 464 U.S. 417 (1983) p. 440–442.; Metro-Goldwyn-Mayer Studios, Inc., et al., v. Grokster, Ltd., et al., 545 U.S. 913 (2005), p. 934.

⁸⁸ Jager: i. m. (84), p. 237.

ban állnak a kontinentális hagyományokkal), hanem a szabályozás és az érdekérvényesítés eltérő módjai. A sokkal inkább dogmatikus, illetve általánosabb szabályokra szorítókozó magyar jogban nem lehet helye a hosszú oldalakon keresztül tartó felsorolásoknak.

A német jog átültetésének gondolata pedig azért tűnik szükségletlennek, mivel a magyar jog nagyjából véve hasonmása a német szavatossági jognak. Ennek elsősorban a régi Ptk. megalkotásakor (a szocialista rendszer fennállása ellenére is) érezhető német befolyás (konkrétan a BGB hatása) az oka. Erre tekintettel legfeljebb olyan gondolatokon törhetné a fejét a magyar jogalkotó, hogy – amint arra *Osterrieth* is utalt⁸⁹ – licenciaszerződés esetén mennyiben indokolt az igényérvényesítés általános elévülési idejét alkalmazni, s mennyire lenne indokolt a jogviszony tartós jellegére tekintettel is ennél hosszabb időtartamot meghatározni.⁹⁰ Erre a jogintézmény diszkussziójakor még visszatérünk.

Úgy látjuk, hogy a gyakorlatban felmerült megoldandó jogi feladatok és a jogfejlesztő szakirodalom a külföldi jognál biztosabb alapot szolgáltat a normatív oldallal összefüggő megfontolásainkhoz. Ez nem azt jelenti, hogy a jogfejlesztés során ne lenne indokolt tekintettel lenni a külföldi megoldásokra, amelyek vázlatos ismertetését a fentiekben megtettük. Különösen igaz ez azokban az esetekben, amikor a joggyakorlat nagyszámú nemzetközi megállapodásban manifesztálódik.⁹¹ Az olyan szakterületen, mint a licencijog, ahol az alapul fekvő iparjogvédelmi és versenyjogi normák legalább európai szinten harmonizálva vannak, a licenciaszabályozás fő vonása pedig a diszpozitív jelleg, úgy véljük, a jogfejlesztés irányai adottak, a külföldi jogok figyelembevétele pedig nem okoz megoldhatatlan problémát, ismeretük viszont elengedhetetlen.

5. A jogintézmények diszkussziója

A tanulmány jelen fejezetében a licenciaszerződések szavatossági és felelősségi kérdéseit úgy tekintjük át, hogy – ahol azt indokoltnak látjuk – a rendszerint licenciadói pozícióban levő egyetemi szereplők álláspontját is igyekszünk ismertetni.

5.1. Kellékszavatosság

A kellékszavatosság célja a licenciaszerződésekben

A kellékszavatosság jelenlegi szabályozása a dologszolgáltatásra irányuló kötelmeken alakult ki; *célja, hogy a termék (dolog) műszaki alkalmasságának meghatározott, minimális színvonalát valamennyi megállapodás esetében biztosítsa.* Mivel a termék műszaki állapotával

⁸⁹ Vö: 78. lábjegyzet.

⁹⁰ Az ezzel kapcsolatos érdemi érvelést lásd alább, a 6.5. alfejezet végén.

⁹¹ Lásd még: *Ficsor*: i. m. (49), p. 88.

kapcsolatban pontos információval szinte kizárólag az átadó rendelkezik, kézenfekvő, hogy az ezzel kapcsolatos szavatosságot teljesen és objektíven rá terheljük. A nem testi dolgok szolgáltatására, illetve a hasznosítási jog engedélyezésére vonatkozóan láthattuk, hogy egy ideje igény van az általánosnál használhatóbb szavatossági szabályokra, és ezért a szerzők az előbb említettől eltérő célt fogalmaznának meg. Itt első számú cél a felek közötti *műszaki kockázat ésszerű megosztása*. A kutatás-fejlesztés és az eredmények transzferét biztosító licenciaszerződések világa ugyanis közismerten sok műszaki bizonytalanságot hordozó, kockázatos terület, ahol a szerződő felek a szerződés megkötésekor ezzel nagy valószínűséggel tisztában is vannak. E kockázat csökkentésének egyetlen módja a szerződő felek intenzív és jóhiszemű együttműködése, ezért meglátásunk szerint a licencijogban a kellékszavatosság másik célja a *licenciaadó jóhiszeműségének és együttműködési készségének a biztosítása*. Úgy látjuk, hogy a kellékszavatossági kötelezettségek esetében nem elhanyagolható cél az sem, hogy *azok vállalásuk esetén ténylegesen teljesíthetők is legyenek*.

A szerződő egyetem (mint licenciadó) speciális célja a kellékszavatossággal

Tekintsünk egy termékfejlesztési és -bevezetési következményekkel járó licenciaszerződést, ahol az egyetem a licenciadó. Az esetek túlnyomó többségében mind a szerződés megkötésekor esetlegesen fizetendő licenciadíj, mind a royalty messze elmarad attól a költségtől, amit a licenciaevevőnek investálnia kell a technológiába. Ha a technológia műszaki értelemben csődöt mond, a licenciaevevő a jelenlegi szabályozás értelmében valamennyi kárát érvényesítheti az egyetemen, azt is, amit a felesleges befektetés okozott. Az egyetemnek tehát magától értetődő célja *a szavatossági kötelezettség olyan mértékű korlátozása*, aminek következtében egy korai fázisú találmány esetében nem kell szembenéznie egyrészt bizonytalan mértékű, másrészt előreláthatólag igen magas, harmadrészt a megkapott licenciadíjjal a legkevésbé sem arányos kártérítési kötelezettséggel (itt megismételjük, hogy a licenciaszerződéseknel is számolnia kell a licenciadónak kártérítési kötelezettséggel a kellékszavatosság következményeként). Ha ezt a célt az egyetem nem látja biztosítva, akkor vagy elzárkózik mindennemű szavatosság vállalásától, vagy a későbbi potenciális követelések biztosításához elegendő mértékű, lényegesen magasabb összegű, a szerződés megkötésekor fizetendő licenciadíjat követel, vagy egyszerűen nem köti meg a szerződést, hiszen közpénzekkel gazdálkodó intézményként a felelős gazdálkodás követelményével nem engedhet meg magának ilyen mértékű kockázatot. Az utóbbi megoldások egyikéről sem mondható el, hogy a licenciaevevői oldalnak érdekében állna.

Nem szabad azonban megfeledkeznünk a licenciaevevő kellékszavatossággal kapcsolatos megfontolásairól sem. Igaz, hogy a szellemi alkotás transzfere és az azt követő termékfejlesztéssel kapcsolatos befektetés előtt a licenciaevevő maga is végez vizsgálatokat, a technológiával összefüggésben mégis csak a licenciadóra van utalva, így célja egy *felelős licenciadói magatartás kikényszerítése* szigorú szavatossági szabályok alkalmazásával.

A kétféle cél közötti összhang megteremtése érdekében a jelenlegi szabályozás szerint három lehetőségük van a szerződő feleknek: *a)* az egyetem mint licenciaadó, maximális önvédelme érdekében, élve a törvény adta lehetőséggel, semmilyen kellékszavatosságot nem vállal; *b)* a licenciatulajdonos saját védelme érdekében a törvény szerint biztosítható maximális szavatosságot megköveteli, és a szerződésben erre vonatkozóan további részletszabályokat nem állapítanak meg; *c)* a felek az érdekek és kockázatok megosztásával bizonyos szavatossági normákat a szerződésben kikötnek az egyetem terhére, ennek tartalmára azonban jelenleg sem a jogszabályokból, sem a magyar bírói gyakorlatból nem kaphatnak iránymutatást, ezért a közösen kidolgozott szabályok időállósága csak egy peres eljárásban derülhet ki, ami egy a szerződésben levő, nagyobb számban kötött licenciaszerződés esetében pedig ismétlődő kockázat mindkét fél számára. Nem tűnik indokolatlannak az igény a célok összehangolására alkalmasabb jogi megoldásokra.

Az általános és konkrét (cél szerinti) megvalósíthatóság kérdésének vizsgálata

A kellékszavatosság tartalmi elemeinek tanulmányozásakor fontosnak tartjuk megvizsgálni a műszaki megvalósíthatóság kérdését. Láthattuk, hogy a szakirodalom egyöntetűen általános megvalósíthatóságról és a szerződéses cél szerinti, specifikus megvalósításról ír, a kontinentális területeken mindkettőt a kellékszavatosság részének tekintve, a tengeren túl mindkettőt vállalásától óvva a licenciatulajdonost. (A helyenként megemlített mellékhatások tárgyalását a termékfelelősség témakörére hagyjuk.) Nehezen elképzelhetőnek tartjuk, hogy szabadalmi licenciaszerződésekben a megvalósíthatóság kérdését a szabadalmi törvény által előírt műszaki megvalósításra való alkalmassági kritériumtól teljesen elválasztva kezeljük. 1969. évi szabadalmi törvényünk még közvetlen szabadalmazhatósági kritériumként kezelte a megvalósíthatóságot, (5. §) a hatályos törvény pedig (lényegében azonos tartalommal) a kiviteli példákkal való alátámasztott reprodukálhatóság kritériumánál fogalmazza meg a műszaki megvalósíthatóság követelményét (60. §). A megvalósíthatóság itt azt jelenti, hogy (felhasználva azonban a köteles tudásához tartozó ismereteket) a szakembernek a szabadalmi igénypontokban megfogalmazott oltalmi kör szerinti valamennyi megoldás megvalósítására képesnek kell lennie indokolatlan mértékű kísérletezés nélkül. Feltételezve, hogy a licenciatulajdonos szakember a hasznosítandó találmány megvalósításához szakembert von be, szabadalmi licenciaszerződésnél a licenciatulajdonos által indokoltan elvárható, hogy a hasznosításra átengedett találmány a szabadalmi leírásban foglaltaknak megfelelően megvalósítható legyen. Ellenkező esetben a találmányra nem lenne szerzhető szabadalmi oltalom sem. *Álláspontunk szerint ezért az általános műszaki megvalósíthatóság minimumkövetelményeként szavatossági szemszögből is megállapítható az Szt. 60. §-a szerinti megvalósíthatósági követelmény.* A szavatosság vállalását ezen a műszaki színvonalon azért is problémamentesnek tartjuk, mert a szabadalmi leírásban foglalt kiviteli példák szerinti kísérleteket a feltaláló elvégezte, annak eredménye szintén a leírás részét képezi. Ha a kellékszavatosság körében ennyit sem várnánk el a licenciatulajdonostól, akkor közvetve az Szt. szerinti megvalósíthatósági

követelményt „puhítanánk fel”, ráadásul szavatosság kizárása esetén a licenciavevő kezében csak a szabadalom megsemmisítése maradna, ha a műszakilag alkalmatlan (de szabadalmazott) megoldásra irányuló licencszerződésből szeretne kilépni.

Az egyetem mint licenciadó szemszögéből nézve ez a követelmény megítélésünk szerint elfogadható lehet. Itt mutatunk rá, hogy közismerten az egyik legmagasabb műszaki szintű kutatás-fejlesztési és kísérleti tevékenység az egyetemeken zajlik, gyakran világszínvonalú eszközök felhasználásával. Ha valaki képes tehát reálisan megítélni találmánya műszaki megvalósíthatóságát, akkor az az egyetemi feltaláló. *Ezért ha a kellékszavatosság követelménye szerinti általános műszaki megvalósíthatóság megegyezik a szabadalmazhatóság követelménye szerintivel, akkor szabadalmilicencia-szerződések esetében ezt akár kógens, objektív normaként is el tudjuk képzelni.* Ha a találmányra a műszaki megvalósíthatóság hiányától eltérő okból nem engedélyeznek szabadalmat, akkor annak nincs külön hatása a kellékszavatosságra, tehát a két követelmény összekötése nem tűnik problematikusnak.

Ami egyetemi körökben gyakran ad okot aggodalomra, az a méretnövelésből és – egyes találmányok esetében – a káros mellékhatásokból, a toxicitásból adódó probléma, illetve ennek kellékszavatossági vetületei. Amint arra a következő pontban rámutatunk, álláspontunk szerint a káros mellékhatás nem kellékszavatossági, hanem inkább termékfelelősségi kérdés. Egyetértve a német termékfelelősség bemutatásánál ismertetettekkel, sem a toxikológiai vizsgálat, sem a találmány ipari méretekre való felnövelése nem szabadalmazhatósági követelmény (és mint ilyeneket talán nem is célszerű a szabadalmi leírásba foglalni). Méretnövelési kitanítás és toxikológiai vizsgálatok nélkül még lehet egy megoldásra szabadalmat szerezni. A kellékszavatosság határát pedig célszerűnek tűnik a szerződés tárgyáig (szabadalomig) terjedően megoldani. Az előző gondolatmenet szerint tehát az általános megvalósíthatósági követelménynek e két körülményre nem is kell kiterjednie, azaz azok az egyetemi aggodalmak, amelyeket elvárható gondosság tanúsítása mellett az egyetem saját érdekkörében nem tud megoldani, nem lennének részei a szavatosságnak. Végül megemlítjük, hogy a megvalósíthatóság előbb említett színvonalának kellékszavatossági szintre történő emelésével a szabadalmi bejelentések hitelessége is fokozható lenne, ami a világtudáshoz való közismerten igen magas hozzájárulásuk fényében nem is tűnik teljesen haszontalannak. (Azzal a kérdéssel nem kívánunk részletekbe menően foglalkozni, hogy a méretnövelésre irányuló know-how hiányában mennyit ér a szabadalmi licencia, hiszen ez a körülmény a licenciadíj meghatározásakor problémamentesen kezelhető.)

Ami a konkrét, szerződéses cél szerinti megvalósíthatóságot illeti, ezt akkor kell vizsgálni, ha a szerződéses hasznosítási cél nem azonos a szabadalmi leírásban foglalt célkitűzéssel. Ez könnyen elképzelhető például olyan esetekben, amikor a találmány tárgya egy gyógyszerhatóanyag egy konkrét betegség kezelésére, de a licenciavevő szerződésben kifejezett célja egy másik (adott esetben akár rokon) betegség kezelése ugyanazzal a hatóanyaggal. A szabadalmi leírásban foglalt műszaki információ nem terjed ki az utóbbi alkalmazásra, és a feltaláló az elvárható gondosság tanúsítása mellett sem képes a találmány megalkotásakor

az ilyen helyzetekre felkészülni. A kellékszavatosság tartalmát a szerződéses célra való műszaki alkalmasság tekintetében nem tekintjük elvárhatónak a szabadalmilicencia-adótól. A szerződéses cél szerinti kellékszavatosság tekintetében a diszpozitív szavatossági kötelezettség jogszabályi szintű megfogalmazásakor elképzelhetőnek tartanánk, hogy a kellékszavatosságot kizáró főszabályhoz képest a felek a szerződésben állapotthassanak meg a kellékszavatosság kikötéséről. Objektív, vétkességtől független kellékszavatosság az ilyen esetekben a műszaki megvalósíthatóságra aligha köthető ki; a licenciadótól ugyanakkor megkövetelhető, hogy a legjobb tudása szerint minden, a megvalósítással összefüggő kockázatról tájékoztassa a licenciatvevőt, tehát a jóhiszeműség és az elvárható gondosság tanúsítása feltétlenül indokolt. Egyetemi licenciadónál a szerződéses cél szerinti megvalósíthatóság vállalása indokolatlan kockázatot és olyan helyzetet eredményezhet, amelyre a licenciadónak a legkisebb befolyása sincs. A gyakorlatban szándékosan ilyen szavatosságot egyetem nem, vagy csak a licenciatforgalmi viszonyokhoz képest versenyképtelenül magas licenciadíj fejében vállalna; az utóbbi esetben a licenciadíj jelentős hányadát a kellékszavatossági jogok érvényesítésének esetére szóló biztosítékként kell értékelni. Egyetemi és más licenciadók is érzékelhetnek ugyanakkor egy, a szellemi alkotások piacán meglévő, erős kínálati helyzetből adódó erőfölényes licenciatvevői pozíciót, aminek kezelésére vállalnának az itt tárgyalthoz hasonló szavatosságot. Ezek kockázatos jogi viszonyt és a jövőbeli jogviták veszélyét hordozzák magukban.

A megvalósíthatóság harmadik aspektusa a gazdaságos megvalósíthatóság,⁹² aminek kiköthetőségét a szakirodalom eléggé egyöntetűen elutasítja (lásd: fentebb). Mi úgy látjuk, hogy bár a gazdaságos megvalósíthatóság általános jelleggel valóban nem szavatolható, bizonyos esetekben viszont nem is annyira vállalhatatlan kikötés. Vegyük például azt az esetet, amikor a gazdaságosság záloga egy előállítási eljárásban meghatározott szintű kihozatal. Ha ezt a kihozatalt a szabadalmi leírás egy kiviteli példája ismertette (most nem foglalkozva ipari méretnövelési kérdésekkel), akkor ez nem több, mint az általános megvalósíthatósági követelmény, ezért erre kellékszavatosság kiköthető. Így bár diszpozitív főszabályként indokolt a gazdaságos megvalósíthatóság kizárása, a felek a licenciaszerződésben objektív, vétkességtől független kötelezettségként meg is állapíthatnák erre – tehát a szabadalmi leírásban ismertetett, gazdaságos megvalósításra – a kellékszavatosságot. A szabadalmi leírásban nem ismertetett gazdaságos megvalósíthatóság kellékszavatossággal való kikötését teljességgel indokolatlannak tartjuk.

⁹² A szabadalmilicencia-szerződések esetében nem tartjuk relevánsnak azt, a szakirodalomban a kellékszavatosságnál említett kötelezettséget, ami szerint a licenciadó szavatol az átadott megvalósítási dokumentáció teljességéért. Szabadalmilicencia-szerződéseknel az említett dokumentáció a szabadalmi leírást foglalja magában, ami – a közzététel után – nyilvános dokumentum.

A kellékszavatosság indokolt tartalma

Összefoglalva és átcsoportosítva a fentieket, a szabadalmilicencia-szerződésekben a kellékszavatosságnak: *a) objektív és kógens* tartalmú kötelezettséggént lehetne megjelennie a licenciadó részéről a műszaki megoldás minden tulajdonságáról és veszélyéről való *tájékoztatás*, továbbá a műszaki megoldás *általános* (a szabadalmi leírásban ismertetett) *megvalósíthatósága* tekintetében; *b) főszabály szerint kizárt, de diszpozitív és vétkességtől függő*, a licenciaszerződésben kikötendően lehetne megjelennie a szabadalmi leírásban nem ismertetett, szerződéses *cél szerinti megvalósíthatóság* tekintetében; *c) főszabály szerint kizárt, de diszpozitív, ugyanakkor kikötése esetén objektív, vétkességtől független kötelezettséggént* lehetne megjelennie *a szabadalmi leírásban ismertetett gazdaságos megvalósíthatóság* tekintetében; *d) kógens és kizárt kikötésként* lehetne megjelennie *a szabadalmi leírásban nem ismertetett gazdaságos megvalósíthatóság* tekintetében.

Hangsúlyozzuk, hogy a fenti modell szigorúan *szabadalmilicencia-szerződésekre* lett felállítva; a know-how átadására irányuló szerződésekre nem alkalmazható automatikusan. Anélkül, hogy a know-how licenciaszerződéseket tárgyalnánk, a szerzők azon az állásponton vannak, hogy miután a know-how átadása intenzívebb licenciadói közreműködést, ennél fogva a licenciatulajdonos gyártásra való nagyobb ráhatást, egyszersmind nagyobb ráhatást feltételez, a kellékszavatossági normáknak a licenciadóra nézve szigorúbb megvonása ezekben az esetekben indokolt lehet.

A kellékszavatosság megsértésének indokolt jogkövetkezményei

Amint azt fentebb bemutattuk, a kellékszavatosság licenciadói megszegésére következményként a hatályos jog *a kijavítás, az árleszállítás, a felmondás és a kártérítés* eszközrendszerét kínálja (régí Ptk. 306. és 310. §). Már *Lontai* is megemlítette, hogy miután a törvény nem szabályozta (és azóta sem szabályozza), hogy például a kijavítás költsége kit terhel, azt a kockázatmegosztás alapelvéből kiindulva indokolt egészben vagy részben a licenciatulajdonosra terhelni. Ez a javaslat a szerzők szerint méltányos lehet, és az egyes licenciaszerződésekben való szabályozása mindenképpen megfontolandó. A kijavítás természetéből következően ez a jogkövetkezmény nem tartozik ugyanakkor a súlyosabbak közé, hiszen mégiscsak a szerződéses jogviszony fennmaradását feltételezi. A megszüntetésre a hatályos jog a felmondást teszi lehetővé. Ez nem kezeli azt a helyzetet, amikor az egyösszegű licenciadó vagy a royalty egy részének átadása után, később derül ki a műszaki értelemben vett alkalmatlanság. Az 1969. évi szabadalmi törvény a jogszatossággal összefüggésben jogkövetkezményként kimondta, hogy ha a szabadalom keletkezésére visszaható hatállyal szűnik meg, *a hasznosító a fizetett díjnak csak azt a részét követelheti vissza, amelyet a találmány hasznosításából származó hasznos eredmény nem fedezett*. [Szt. 19. § (2) bek.] Ezt analóg módon a kellékszavatosság esetén való felmondás esetére is alkalmazhatónak tartjuk mindkét szerződő fél esetében: a licenciadó kiszámítható mértékű megtérítési kötelezettséggel számolhat, a licenciatulajdonos pedig – az általános szabályoknak megfelelően – a licenciadó meg nem térült

részét visszakövetelheti. Egyetemi licenciadó esetében a közpénzek felhasználásán alapuló, kiszámítható gazdasági kapcsolatok követelménye ezt mindenképpen megkívánná.

Talán az előző bekezdésben ismertettnél is nagyobb kockázattal jár a kellékszavatosság megsértéséből származó *kártérítés* esete. Amint azt fentebb ismertettük, ha a licenciatevéő a termékfejlesztésbe, később pedig a gyártásba befektet, akkor ezeknek a költsége lényegesen meghaladja azt az összeget, amit a licenciadíj fizetésére áldoz. A fizetendő *kártérítés* ugyanakkor a kárhoz arányul, tehát a licenciatevéőt esetleg olyan *kártérítési* kötelezettség is terhelheti, ami messze sokszorososa a kapott licenciadíjnak. Ez kiszámíthatatlan mértékű, egyben igen nagy kockázatnak tűnik nemcsak az egyetemi, de minden licenciadó számára. Megjegyezzük ugyanakkor, hogy a *kártérítésre* ez esetben a régi Ptk. 339. §-a (az új Ptk. 5:497. §-a) az irányadó, tehát a licenciadónak az általános szabályok szerint lehetősége van bizonyítani, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. *Peters* egyébként megemlíti, hogy a felelősség korlátozása egy meghatározott összegre esetleg arra indíthatja a licenciadót, hogy ne teljesítsen megfelelően.⁹³ Nem vitatkozva ezzel úgy véljük, hogy az ilyen szabály a jóhiszemű és tisztességes licenciatevéőt kiszámíthatóbbá, kevésbé kockázatosá teheti, és mint ilyen főleg egyetemi licenciatevéők esetében javasolható lenne, a magyar jogban azonban a *kártérítési felelősség korlátozása* enyhén szólva problematikus. A régi Ptk. 314. §-a megtiltja a szándékos és súlyos gondatlansággal okozott károk megtérítési felelősségének kizárását. *Lontai* javasolta a kérdésnek speciális szabályban való rendezését,⁹⁴ az azonban körültekintő vizsgálatot érdemelne, hogyan biztosítható az ilyen felelősségkorlátozásnak az általános *kártérítési* szabályokkal való összhangja. Jelenleg tehát mindössze a régi Ptk. 339. § szerinti kimentés áll a licenciatevéő rendelkezésére, és a *kártérítési felelősség korlátozására irányuló, a nemzetközi, főleg a tengerentúli joggyakorlatban kifejezetten elfogadott klauzulák alkalmazása problematikus*.

Indokoltnak tűnik viszont az 1969. évi Szt.-ből a jogszavatosságnál [18. § (1) bek.] már megismert, olyan szabály alkalmazásának megfontolása, hogy *amikor a licenciatevéőnek a szerződés felmondásos megszüntetése következtében visszatérítési kötelezettsége keletkezik, akkor ennek mértéke nem haladhatja meg a megkapott licenciadíj mértékét csökkentve a hasznosításból származó hasznos eredménnyel, ezt azonban követelheti tőle a licenciatevéő ex nunc megszűnés esetén is*.

Végül érdemes kitérni a *jogérvényesítés határidejére*. A hatályos jog a kellékszavatosság érvényesítésének határidejét fél évben (rég Ptk. 308. §) állapítja meg (az új Ptk. esetében ez három év). A kellékszavatossági igény érvényesítésére rendelkezésre álló legrövidebb határidő hatályos jogunkban kógens szabály, ettől érvényesen eltérni nem lehet. A licenciatevéők

⁹³ *Jonathan Peters: Limiting Licensor's Liability. Les Nouvelles, 1982. március, p. 69.*

⁹⁴ *Lontai: i. m. (40), p. 418.*

sokszor hosszabb termékfejlesztési időszakot is átfognak, ezért a kellékszavatossági típusú hibás teljesítésre esetenként csak később derülhet fény. Álláspontunk szerint mégsem feltétlenül indokolt javasolni a szabadalmilicencia-szerződésekben a kellékszavatosság érvényesítési határidejének általános meghosszabbítását: célszerűnek tűnik ismét megvizsgálni a kellékszavatosság tartalmi elemeit. A szabadalmi leírással összhangban levő, általános megvalósíthatóságot és a szabadalmi leírásban szintén ismertetett gazdaságos megvalósíthatóságot a licenciavevő akár a szerződés megkötése előtt is képes ellenőrizni, ezért itt a meghosszabbítás indokolatlan. A szerződéses cél szerinti megvalósíthatóságról és a szabadalmi leírásban nem ismertetett gazdaságos megvalósíthatóságról valóban csak később tud meggyőződni a licenciavevő; itt mérlegelhető a meghosszabbítás kérdése, de álláspontunk szerint a kockázatmegosztás alapelveibe akár „bele is férhet” a hatályos jog szerinti határidő.

5.2. Termékfelelősség, termékszavatosság

A termékfelelősség nem szavatossági kötelezettség. A jelen tanulmányban való elhelyezésének indokoltságára korábban a licencia tárgyának káros mellékhatásai kapcsán utaltunk, és úgy véljük, hogy a licencia-jogviszonyok felelősségi kérdéseinek vizsgálata valóban felveti a kérdéskör megemlítését. *Lontai* korábban a káros mellékhatások kérdését a kellékszavatosság körében vizsgálta, akkor helyenként „termelői felelősségként” említve a jogintézményt,⁹⁵ jelezve, hogy bár akkori jogunkban még nem létezett erre speciális szabályozás, a realviszonyok már akkor is megkívánták azt. Időközben megalkották, majd napjainkban az új Ptk.-ba integrálták a termékfelelősségi törvényt, és a közelebbi jogszabályi elhelyezés még inkább arra készlet minket, hogy elgondolkozzunk a licenciaügyletekkel kapcsolatos termékfelelősség kérdéséről. Speciális jog továbbra sem áll rendelkezésre ezen a területen. A termékfelelősség objektív felelősség, hatályos törvényünk kógens szabályokkal védi a fogyasztót a hibás és veszélyes áruktól. Az új Ptk. ezen a normatív tartalom nem változtat, a termékfelelősségi szabályokat lényegében átveszi a hatályos törvényből. Miután a termékfelelősség megszorítóan a gyártót helyezi az alanyi oldalra, *a szabadalmilicencia-ügyletekben a licenciadó általában teljes védettséget élvez a termékfelelősségi jogkövetkezmények alól*. A licenciaszerződésekre vonatkozó, Szt. szerinti, speciális szabályozás sem említ termékfelelősséget licenciadói oldalon. A német joggyakorlat a fokozott veszéllyel járó tevékenység folytatójára vonatkozó szabály segítségével vezeti le a licenciadó lehetséges termékfelelősségét, ami az objektív jelleg miatt indokolt is. Mi úgy látjuk, hogy a közös károkozás általános szabályai és a fokozott veszéllyel járó tevékenységet közösen végzőkre vonatkozó szabályok egyaránt alkalmasak annak megmagyarázására, hogy a licenciadó miért számolhat bizonyos esetekben termékfelelősséggel. A régi Ptk. 344. §-a úgy rendelke-

⁹⁵ *Lontai*: i. m. (40), p. 414.

zik, hogy ha többen közösen okoznak kárt, felelőségük a károsulttal szemben egyetemleges, egymással szemben pedig magatartásuk felróhatósága arányában oszlik meg. (A kár a károkozók között egyenlő arányban oszlik meg, ha magatartásuk felróhatóságának arányát nem lehet megállapítani.) A veszélyes üzemnél hasonlóan: ha a kárt több személy fokozott veszéllyel járó tevékenységgel, közösen okozta, egymás közötti viszonyukban a felelőség általános szabályait kell alkalmazni. (Ha a károkozás egyik félnek sem róható fel, de a kár az egyikük fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében bekövetkezett rendellenességre vezethető vissza, a kárt ez utóbbi köteles megtéríteni, illetve ha a kárt a mindkét fél fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében bekövetkezett rendellenesség okozta, továbbá, ha ilyen rendellenesség egyik félnél sem állapítható meg, kárát mindegyik fél maga viseli.)⁹⁶

Ha tehát a licenciadó *ténylegesen közreműködött a gyártási folyamatban*, akkor bár licenciaszerződés-specifikus felelőség nem merül fel, de a károkozás jogkövetkezményeinek általános szabályai szerint felmerülhet a termékfelelősége. Ez szabadalmilicencia-szerződést feltételezve rendkívül korlátozott körben képzelhető el. Messzemenőig egyetértünk *Blumenroder* (lásd: fentebb) érvelésével, hogy azt, aki egy termék-előállítás folyamatához csak immateriális úton járul hozzá, jogilag lehetetlen a termékfelelőség alanyi körébe vonni. Ugyanígy fontos érvelés, hogy a szabadalmazott (veszélyes vagy káros mellékhatásokkal rendelkező) műszaki megoldás – miután a monopoljogok miatt korlátozott a potenciális gyártók köre – elvileg sokkal kisebb fogyasztói kört képes elérni, mint ugyanez az információ publikáció útján közkinccsé téve. Az azonban a szabadalmilicencia-szerződés keretében sem elképzelhetetlen, hogy a licenciadó kötelezi a licenciatvevőt, hogy a szabadalmi leírásban ismertetett rész megoldást (anyagot vagy alkatrészt) tőle szerezze be. Teheti ezt már csak azért is, mert a szabadalmi oltalom következtében mindenki más joga van az adott megoldás előállításától eltiltani. Ha pedig a hasznosítási engedélyt a szabadalom egy olyan részére adja meg, ami nem tartalmazza az általa szállítani kívánt anyagot vagy alkatrészt, akkor az említett rész megoldás beszerzése tényleg csak a licenciadótól képzelhető el. *Ha a licenciadó által szállított anyag vagy alkatrész hibája következtében áll be a termékfelelőséget megalapozó káresemény, akkor álláspontunk szerint a közös károkozás előbb említett szabályai útján „indirekt” módon, de bekövetkezhet a licenciadó termékfelelősége, és itt hívjuk fel a figyelmet az egyetemleges felelőség beállításának a lehetőségére is.*

Egyetemi viszonyok között hogyan képzelhető el az, hogy az egyetem mint licenciadó anyagot vagy alkatrészt szállítson? Ilyen beszállítás gyártási mennyiségben igen nehezen. Az viszont igen gyakori, hogy az egyetem *ún. anyagátadási megállapodást* köt. Ennek éppen az a lényege, hogy az átadó a magas szellemi hozzáadott értéket képviselő, általában más által nehezen előállítható, adott esetben pedig szabadalmazott anyagot fizikai formájában bocsátja a megrendelő rendelkezésére, kikötve az anyag megrendelő általi sokszorozásának a tilalmát.

⁹⁶ Régi Ptk. 346. § (1)–(3) bekezdés.

Ha tehát szabadalmazott anyag átadása történik, a hasznosítási engedély más része pedig a többi szabadalmazott információra vonatkozik, akkor egyetemi viszonyok között a gyakorlatban is elképzelhető anyag (alkatrész) licenciadói szállítását kikötő licenciaszerződés. Szerencsére a tapasztalat szerint az anyagátadási megállapodások többségét kutatási célokra kötik, ezért az így szállított anyagok kivételesen ritkán eredményezhetnek olyan helyzetet, aminek következtében a licenciadói termékfelelősség felmerülne.

A *Blumenroder* által említett további esetek, nevezetesen a licenciadó gyártóként való azonosítása, a védjegylicencia, a know-how átadása következtében a gyártási folyamatra való fokozott ráhatás nem képezi a jelenlegi, szabadalmi licenciára korlátozott tanulmány részét. Még akkor is, ha a szerződés részét képezi szabadalomhasznosítási engedély adása, az ilyen megállapodások a hibridlicencia-megállapodások körébe tartoznak, amelyek egyébként egyetemi technológiatranszfer-megállapodások esetén (a nagyszámú know-how átadás esetét kivéve) ritkábban fordulnak elő. A termékfelelősség kérdésével összefüggésben tehát úgy véljük, egy körütekintő licenciadói megatartás biztonságos pozíciót eredményez.

Ami a *termékszavatosság* intézményét illeti, a normatív oldal fenti ismertetéséből kitűnik, hogy a termékszavatosság akkor keletkezteti a gyártónak (importálónak) a felelősségét, ha a termék nem rendelkezik azokkal a tulajdonságokkal, amelyeket a gyártó reklámozott. A termékszavatosság az üzleti tevékenység keretében forgalomba hozott termékekre terjed ki. Úgy látjuk, hogy azok az élethelyzetek, amelyek a termékszavatosságot megalapozzák, nagyon távol állnak a licencia-, ezen belül a szabadalmilicencia-viszonyoktól, ezért ilyen ügyletekben a licenciadói termékszavatosság jövőbeli felmerülését elképzelhetetlennek tartjuk.

5.3. Jogszatosság

A jogszatosság célja a licenciaszerződésekben

A jogszatosság licenciaszerződés-specifikus céljai tekintetében hivatkozunk a kellékszavatosságra: analóg módon a jogszatosság esetében is cél a szerződő felek közötti *jogi közközvetítés megosztása, a licenciadó jóhiszeműségének és együttműködési készségének a biztosítása és olyan jogszatossági kötelezettségek előírása, amelyek vállalatuk esetén ténylegesen teljesíthetők is.* (Az egyetemspecifikus cél sem különbözik a kellékszavatosságnál írtaktól: *a szavatossági kötelezettség olyan mértékű korlátozása, hogy ne álljon elő teljesíthetetlen kártérítési kötelezettség.*)

A jogszatosság indokolt tartalma

A hatályos jog szerint a szabadalmas a hasznosítási szerződés egész tartama alatt szavatol azért, hogy harmadik személynek nincs a szabadalomra vonatkozó olyan joga, amely a hasznosítást akadályozza vagy korlátozza. Álláspontunk szerint vannak olyan szavatossági kötelezettségek, amelyeket – bár rá lehet kényszeríteni a licenciadóra – reálisan és bizton-

sággal nem lehet vállalni. Idetartozik az az eset, hogy a licenciadó szavatolja a találmánya „világújdonságát”, azaz azt a körülményt, hogy senkinek, sehol a világon nincs olyan szabadalma vagy akár csak bármely módon a nyilvánosságra jutott műszaki információja, amely a szabadalom újdonságát rontaná. Ezt még a legkörülményesebb újdonságkutatás mellett sem lehet szavatolni. (A jelenlegi – diszpozitív – szabályozás ezt az esetet is a *végző soron* objektív jogszavatosság körébe sorolja.) Vannak ugyanakkor olyan licenciadói kötelezettségek, amelyek minden további nélkül szavatolhatók, ilyen például annak vállalása, hogy a szabadalmi oltalmat a licenciadó fenntartja. Ezért úgy látjuk, hogy a jogszavatosság tartalmi elemei a kellékszavatossági normákhoz hasonlóan csoportosíthatók a következők szerint: *a) akár objektív és kógens normaként is megjeleníthető jogszavatossági kötelezettség*: szavatosság arra, hogy a licenciadó az oltalom fenntartásához szükséges intézkedéseket megteszi, tehát befizeti a fenntartási díjat, vagy tartózkodik az oltalomról való lemondásról; szavatosság arra, hogy harmadik személynek nincs előhasználati, továbbhasználati joga és kényszerengedélye a szabadalom tárgyára; kizárólagos licenc esetén szavatosság arra, hogy más nem kapott és a jövőben nem kap a szabadalomra hasznosítási engedélyt,⁹⁷ szavatosság arra, hogy a szerződéskötéskor a szabadalom nem függő szabadalom; *b) főszabály szerint kizárt, de diszpozitív és vétkességtől függő kötelezettség*: szavatosság arra nézve, hogy a licenciaszerződés alapját képező szabadalom fennáll-e mind a szerződéskötés időpontjában, mind a szerződés egész hatálya alatt; szabadalmi bejelentés fázisában szavatosság arra nézve, hogy a licenciadó jogerősen szabadalmat kap.

A jogszavatosság megsértésének indokolt jogkövetkezmenyei

A jogszavatosság következményei tekintetében jórészt csak megismételni tudnánk a kellékszavatosságnál írtakat, ezért azokra ezúton hivatkozunk. Kiemeljük, hogy szabadalmi jogunk a felmondás jogkövetkezmenyével összefüggésben egyszer már alkalmazta azt a szabályt, hogy *a hasznosító a fizetett díjnak csak azt a részét követelheti vissza, amelyet a találmány hasznosításából származó hasznos eredmény nem fedezett* (1969. évi Szt.).⁹⁸ Ezt a felmondás mint jogkövetkezmény esetében hasznosnak tartanánk alkalmazni, annál is inkább, mert láthattuk, hogy a felelősség tengerentúli szerződésminták szerinti korlátozása a licenciadó bizonyos mértékéig (különösen a kártérítési felelősségnél) hatályos jogunkban problematikus.

⁹⁷ És adott esetben a licenciadó maga is tartózkodik a találmány hasznosításától.

⁹⁸ Érdemes e ponton utalni arra, hogy – amint az fentebb bemutatásra került, vö: 93. lábjegyzet – az Amerikai Egyesült Államok jogalkotója nem írt elő a szabadalmilicencia-szerződésekkel összefüggésben automatikusan alkalmazható, kötelező jog-, illetve kellékszavatossági klauzulákat. Ennek megfelelően amennyiben a szabadalmat valamilyen jogszavatossággal összefüggő okból utólagosan érvénytelennek nyilvánítják, akkor a licenciadó kizárólag annyiban követelhetné a már kifizetett licenciadó visszatérítését, amennyiben erről a licenciaszerződésben konkrétan rendelkeztek a felek. Lásd: Troxal v. Schwinn, p. 1260.

6. A szavatossági kérdések szabályozásának jogi megoldásáról

Az előző fejezetben gondolatkísérletet hajtottunk végre annak megvizsgálására, hogy a licenciaszerződések szavatossági és termékfelelősségi szabályait milyen tartalommal lehetne pontosítani összhangban a már hosszabb ideje, egymástól függetlenül érkező kezdeményezésekkel. Speciális licenciadói minőségéből következően megnéztük, hogy ezek a szabályok hogyan hatnának az egyetemre. Az is látható volt, hogy ami az egyetemnek jobb, az a többi licenciadónak is jobb helyzetet teremt, és – miután a szerződő feleket a szavatossági kérdések körültekintőbb szabályozására készítetné – a licenciaevevői oldal érdekeit sem sérti. *Kérdés, hogy a jelen szabályozási környezet módot ad-e a fentiek szerinti szavatossági megoldásokra.* A hatályos szabályozás diszpozitív jellegénél fogva igen szélesre vonja a megállapodási lehetőségek spektrumát, igaz, iránymutatást csak a két szélsőségre ad: amikor a licenciadó szavatosságot vállal, és amikor a licenciadó szavatosságát szerződésileg kizárják. A köztes megoldásokra sem a szavatossági jogok tartalma, sem a jogkövetkezmények tekintetében nincs normatív iránymutatás, ezért a szerződő felek által (a kiindulási erőviszonyok által meglehetősen befolyásolt módon) kialakított szerződéses megoldások helytállósága már csak egy jogvita során derül ki. Jogalkalmazói gyakorlatunk pedig nem bővelkedik iránymutatásul szolgáló képes jogesetekben.

Meglátásunk szerint a szavatossági jogok fent javasolt tartalmi része a szerződések szintjén jórészt kivitelezhető (a kógens–diszpozitív megosztottság a szerződések szintjén már eltűnik). A jogkövetkezményeknél viszont a visszatérítési kötelezettség korlátozása problémás lehet. A hatályos jogszabályok alapján megkötött egyes licenciaszerződésekben indokolt kiemelt figyelmet szentelni a szavatossági kérdéseknek. *Hasznos lehet a szavatossági jogok tartalmának és a megsértésükhöz fűződő jogkövetkezményeknek a szerződésben való egyenkénti részletezése a fentiek szerint.* A termékfelelősség szerződéses szabályozása megítélésünk szerint nem teremt gyökeresen új helyzetet, hiszen a termékfelelősség kógens szabályozási terület.

Az Amerikai Egyesült Államokban és az EU szabályozásában gyakori az ún. *modell-szerződések* rendszeresítése. Ilyenre példa az EU 7. kutatási keretprogramjának támogatási modellszerződése.⁹⁹ Ez önmagában nem jogforrás, de a szerződő felek igen széles körben elfogadják a tartalmát. Másik példa a kifejezetten licenciamegállapodásokra rendszeresített ún. Lambert-széria az Egyesült Királyságban.¹⁰⁰ Indokolt lehet például a Magyar Szabadalmi Hivatal gondozásában megjelentetni az licenciaszerződések szavatossági és termékfelelősségi kérdéseit részletesen szabályozó, a fentiekben részletesen körülírt licenciadói

⁹⁹ <http://cordis.europa.eu/documents> (2009. december 15.)

¹⁰⁰ <http://www.lambert.uk> (2009. december 15.)

és licenciavevői érdekvizonyoknak egyaránt megfelelő modellszerződést. Egyetemi szemszögből nézve az ilyen modellszerződések azért is indokoltak, mert a tapasztalat szerint az egyetemek könnyebben teremtenek joggyakorlatot ilyen modellszerződések adaptálásával (a kutatás-fejlesztési támogatások lehívásának gyakorlatában már megszokottá vált modellszerződések alkalmazása). A modellszerződések szavatossági rendelkezéseire nézve az előző pontban ismertetett megoldásokat alkalmazhatónak tartjuk, de ezektől eltérő szabályozás is elképzelhető.

Nagy felelősséggel járó próbálkozás a *jogalkotásra irányuló szakmai javaslat*tétel. Amint ezt már fentebb jeleztük, a jelen tanulmány szerzői ezt inkább gondolkísérletnek tekintik, és reményüket fejezik ki, hogy szakmai vitát indíthatnak a következő gondolatokkal. A termékfelelősség kérdésével e helyütt nem kívánunk foglalkozni. A kellékszavatosság hatályos tartalmi (diszpozitív) szabálya [Szt. 28. § (2) bekezdés] így szól: „*A szabadalmas szavatol azért is, hogy a találmány műszakilag megvalósítható.*” Elképzelhetőnek tartunk egy olyan megoldást, amely szerint *kógens szabályként* szavatol a szabadalmas azért, hogy *a találmány a szabadalmi leírásban ismertetett módon, műszakilag megvalósítható*, egyebekben *diszpozitív szabályként a hasznosítási szerződés csak kifejezett kikötés esetén eredményez szavatosságot a műszaki megvalósíthatóságért*. A kellékszavatosság jogkövetkezményeinél pedig elképzelhetőnek tartjuk annak beiktatását, hogy felmondás esetén *a licenciavevő a fizetett licenciadíjnak azt a részét visszakövetelheti, amelyet a találmány hasznosításából származó hasznos eredmény nem fedezett*. Másrészt ha a szerződés keletkezésére visszamenő hatállyal szűnik meg, akkor (az 1969. évi Szt. mintájára) a licenciavevő csak azt a díjat követelhetné vissza, amit a találmány hasznosításából származó hasznos eredmény nem fedezett. A kellékszavatosság fentebb ismertetett diszpozitív részletszabályai megjelenhetnének *miniszteri rendelet szintjén* vagy – törvényi utalás nélkül – egy *MSZH által is ajánlott modellszerződésben*. A jogszavatosság fentebb ismertetett csoportosításával összefüggésben elismerjük, hogy az általunk kógensként javasolt normaelemek törvénybe iktatása bonyolult, kazuisztikus szabályozásra vezethetne, ami adott esetben több hátránnyal járna, mint előnyvel. Ezért a jogszavatosság tartalmát illetően mindössze az Szt. 28. § (1) bekezdése szerinti, hatályos szöveg helyett azt a megoldást tartanánk elképzelhetőnek, hogy *a szabadalmas csak kifejezett kikötés esetén szavatol a szerződés egész tartama alatt azért, hogy harmadik személynek nincs a szabadalomra vonatkozó olyan joga, amely a hasznosítást akadályozza vagy korlátozza*. A jogkövetkezményeknél felélesztenénk az 1969. évi Szt. többször említett azon szabályát, amely szerint felmondás esetén *a szerződés visszamenőleges megszüntetése esetén a hasznosító a fizetett díjnak csak azt a részét követelheti vissza, amelyet a találmány hasznosításából származó hasznos eredmény nem fedezett*. A diszpozitív részletszabályok – a kellékszavatossághoz hasonlóan – megjelenhetnének miniszteri rendeletben vagy modellszerződésben. Felmerül a kérdés, hogy az itt vázolt megoldások nem feleslegesek-e, ha a hatályos normakincs ma is lehetővé teszi a felek ilyen értelmű megállapodását. Úgy látjuk,

hogyan az ilyen szabályok arra készíthetők a szerződő feleket, hogy különös figyelmet szenteljenek a szavatossági kérdéseknek, ami mind licenciadói, mind licenciatevéői oldalon egyértelműen előnyös, biztonságos megoldást jelentene, és záloga lehetne a felek hosszú távú, zökkenőmentes együttműködésének.

7. Összefoglalás

A jelen tanulmányban megvizsgáltuk a szabadalmilicencia-szerződések szavatossági és termékfelelősségi kérdéseit. Külön foglalkoztunk az egyetem mint licenciadó speciális helyzetével. A szavatosságot tartalmi és jogkövetkezmenyi szempontból egyaránt vizsgáltuk, és a jogkövetkezmenyeknél kiértünk az objektív és vétkességi karakterre is. Arra a következtetésre jutottunk, hogy a licenciaszerződésekben a szavatosság részletszabályainak rendezése – vagy körültekintő szerződési gyakorlattal, vagy modellszerződéses megoldással, esetleg jogszabály-módosítással – indokolt lehet. Bár az előnyökre rámutattunk, az utóbbi esetben nem mellőzhető egy jogszabály-módosítás körültekintő hatásvizsgálata, már csak azért sem, mert az Szt.-ben szabályozott hasznosítási szerződési szabályokra hivatkozik az összes többi oltalmi forma hasznosítási szerződési konstrukciója, és a hasznosítási szerződések világa rendkívül heterogén terület, aminek megismerését bírói jogalkalmazói gyakorlat nemigen segíti.